Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 11 май 1976 шу. • № 58 (5285). • Мах 2 кеп.

ХIАРА КХАЙНА — ДИКАЛА ЗНАК

Балха дикал тоаяри производства эффективность лакхъяри духьа, лаьтта леладара культура лакхъяр, кхашкара хьувкъам дукхагIа баккхар духьа механизированни отрядий яхь йоаржаергья вай.

БIаьстан юхьера балхаш сихденнад колхозийн совхозийн кхашка.

ХIара бIаьстеп ший башхалонаш, шиш белгалонаш я. Укх шерара бIаьсти къаьстта белгалйоал балха дикал тоаяр духьа, производства эффективность дIахо лакхъяр духьа чIоаггIа яхь яьржа хиларца. Берригача советски наха а санна, шоай хьинар ца кходеш къахьег укх деношка лаьтта леладераша. Хьинар айдаь къовсам лоаттабу цар пятилетка хьалхарча шерара хьувкъам лакхбар духьа.

Воай планаш, воай гIулакхаш хьинар ца кходеш къахьегара вай дегаш ураувттадеча КПСС XXV съезда исторически решенешца дуст вай.

Вайна хьалхашка доккхий декхараш а оттадаь, парте мел эша хьалаш вIаштIехьдаьхад вайна уж толаме кхоачашдара. Тхо, шелковчанаш, гIаддаха да керда пятилетка прогрессивнегIа йолча отрядни системагIа къахьегам вIаштIехьбаьккхача аьттув болча хьалашка оахош дIайолаярах.

Вахара низ болаш шоаш хилар хьахьекхад 1975 шера бIаьсти денз тханцига вIашагIъехкача механизированни отрядаша.

Массанека а ховш да, дIадаха шу мел чоалхане дар. ЧIоагIа йокъал эттаяр, ялаташ докъадеш бIайка мух хьийкхар хадданза, цхьабакъда къахьегам кердача тайпара вIаштIехьбаккхар бахьан долаш хIара механизированни отряда лоархIаш 1620 центнер ялат даьккхар оаха. Пхезза дукхагIа хул из цул хьалхагIа дIадахача 1974 шера бригада хIара члена лоархIаш даьккхачул.

Къахьегама овсарле лакхъелар, продукци яккхарга дIабода мах лохбелар, цу даькъе, масала, дута центнер яккхарга бодар 20 сомагара 12 сомага кхоачаш. Из тха вIаштIехьдаьлар лаьттахи техникахи пайда дикагIа эцар, дIадодар наьха санна кIезигдар бахьан долаш. Бригадечул кхоззеи ахаззеи дукхагIа обработка йора ялаташта хIара механизаторо. ХIаьта керттердар—гIулакхацара никъ эргабалар. Из бокъонца дас лелабеча тайпара, хьадечунца чIоагIа хьашт долаш болабир. ХIаьта цунах хьахиннар укх тайнара да: нагахьа санна 1974 шера бригаде тхоах хIаране бIарччача шера 3804 сома маьха продукци йоаккхаш хиннаяле, 1975 шера мехотряде — 18700 сома яьккхар на!.

Хьувкъам во хиннача шера къахьегами махи кIезигагIа а бохийташ дукхагIа даьккхар оаха ялати лаьттанцара йоала кхыйола продукции!

Ховш да, механизированни хозрасчетни отрядашта лур пар баьча балхах бухсоцаш хьахиннначунга — хьувкъамга хьежжа тела оттадаьлга Отрядаша фуннагIа лой а, моллагIа болх бой а, хьувкъам массаза а тха теркема юкъмоттиге латт. Дукха ха я оаха хьалхагIа тхо тар ма лу дукхагIа, цкъаза кхыметтел гIулакха а зе деш, тхо де гIийртача «кIаьдача оахама» гектараш йицъялийта, тхоах хIаране кхетабу кхай культурана хьалхара, техникагарча, фунгарча, улобренешкарча — хьувкъама кхел къоастаеш мел долча хIаманна хьалхара ший бехктокхам.

Тхоах хIаравар ше раьза а хинна юкъевахав отряда, тешаме, хьаьнала къахьегаргхиларах, цхьанна а хIаман тIехь, цIаккха а коллективана тийша болх берг ца хиларах новкъосташта дув а биаь.-Материально а тхона хьашт долаш гIулакх да, хIара задани, мел чоалхане из яле а, сихен тIехдикен кхоачашъяр Лимитно-чекови система а йолаш йолча хозрасчета хьалашка цо тешам лу экономически хьокхамаш лакхдара а хIаьта, долче, шортта ахча даккхара а. Цхьана аттагIа да белгалдаь мулаш доахаш, лакха хьувкъам кхебеш. Тха девиз: цаI массанена тIехьа, массава а цхьаннена тIехьа.

Белггала Iалаьмате йсккхий я вай Даьхен экономическии социальнии прогресса масштабаш. Вай парте хьалхашка лаьтта декхар кхоачашдара тIаерзаяь политика леррагIа чакхьяхар бахьан долаш толаме дегIаух юрта боахам. Лаьттанцарен хьайбашкарен йоала продукци кердача пятилетке кхы а дукхагIа яккханза даргдаш вай.

Лихачева цIерагIча автозавода коллектива митинге ше сийрдаь дог ураоттадеш дола къамаьл деш, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева цIаьхха а белгалдаьккхар, ерригача звеньяшка балха дикал ма-могга лакхъяр керттерча лоархIаме хилар.

Тха дега ма-хеттара хилар «ХIара балха денна — дикала Знак!» яха патриотически инициатива кхайкаьча грозненски химикий почин. Вайна, лаьтта леладераштa, цу болама маIан да: толашагIа йолча агротехнико дIа мел дехараш деигара денга дизза кхоачашделга лаьтта леладара культура халданза лакхъелга, воай кхашкара хьувкъам тIа-тIа дукхагIа боахилга. Химикаша санна «ХIара кхайна — дикала Знак!» яхаш девиз а йолаш республикерча ерригача механизированни отрядий яхь йоаржаергья вай.

Из чоалхане, бехктокхаме декхар да, цхьабакъда вайга, шеко йоацаш, кхоачашдулургдолаш да из. Вай кара дац лаьттана обработка дикка дикагIа елга, фун дикал лакхъелга, удобренеех хьурмат долаш пайда эцилга. дIайийнача хIамашта болх дикь вIаштIехьбаьккха Iунал делга, лоацпача ханашка, ца боабеш хьувкъам чуэцилга? Лаьттан хIара гектарах, хии хIара кубометрах, хIара юртбоахама машинах хьурмат деш пайда эцар — цз воай лаьттан боккъонца дола дай вай хилар а да.

Парте XXV съезда решенешка белгал ма-даккхара, коммунистий, юрташкарча берригача къахьегамхой доккха декхар да дерригa чудахьаш дола ялат дIахо алсамдахар. Оаха лаьтташ дукхагIа чулаьцад, 350 гектара тIара кIотаргаш дIа а яьха. Цхьабакъда ялат керттерча даькъе дукхагIа доахаргда вай лаьтта леладара культура лакхъяра, хьувкъам дукхагIа бахара чотах. Авиатораша новкъостал даьд тхона дIайийнача хIамашта дика подкормка яра. Овлашка кхоачийташ эффективнегIа йола подкормка яьй оаха.

Ший хашахьа хий диллад гурахьа дийнача ялаташта. Дийнахьа а бус а болх баьб хий дехкараша, дийнахьа а бус а хий ихад кхашка.

Хьувкъам, хьагучох, лакха хургболаш ба. ЛерттIа лаккдаларии дика дегIадахкарен кхоачам балла хьоанал а тIоадал а я гурахьа 1900 гектара тIа дIадийнача ялаташта.

Тхо дог тийша да лакха хьувкъам оахош кхебергхиларах, цудухьа хьалххагIе а кийчлу тхо балхаш дика вIаштIехьдаьха из чуэца. Ялаташ чуэца техника кхоачамболаш я тхога.

БIаьстен хьалхарча деношке а денз яхь лелаю оаха дерригa кхашкара балхаш тIехдика чакхдахар духьа. Хьинар ца кходеш къахьег тха механизатораша КПСС члена Воронин Николая, Неймет Валентинас, Кравченко Клавде. Царга хьежжа хила гIерташ я ерригa отряд.

Вайна, колхозийн совхозийн кхаш леладеча механизатораштa, дагадоагIа Леонид Ильич Брежнева дешаш: механизатор — из ба хIанзарча юрта ховдамболлаш бола низ. Воай техника низах, воай ерригача знанеех пайда эцаргба вай юртбоахама производства эффективность лакхъяр духьа. Из да вай сийлахьа гIулакх партенен халкъан хьалхашкара вай декхар.

ХIанз Нохч-ГIалгIайчен боахамашка 188 механизированни отряд я. БригадашкачулдикагIа, къахьегама овсарле лакхагIа йолаш пайда эш цар лаьттахи техникахи. ТIакха, къахьегам вIаштIехьбакккхара кердача прогрессивни отрядни система кхоачамаш дерригаш а даьхадий-хьогI оарцагIа? Даьхадац аьнна хет тхона. Республика механизаторашка, мехотрядий членашка кхайк тхо: кхы а шерагIа, хьинарегIа йоаржаергья вай яхь балха кердача прогрессивни система совленех массе оагIорахьара пайда эцар духьа.

Вай кара я, деза доттагIий, хьувкъам лакхбар духьа лоаттабеча къовсама средствай йIаьхий арсенал. Вай лаьтташ беркате, камаьрша да. Iилманен толашагIа йолча опытан карагIдаьннарех кот гIортолга а еш, воай говзал эргайоахаш тоа а еш, цар хьувкъам балара низ тIагIертта лакхбергба вай. Яхь вай шерагIа ме йоаржаю, доккхагIа доахаргда вай толамаш, йоккхагIа хургья республика ялата каравай.

Новкъосташца цхьана лаьрхIар оаха «Путь к коммунизму» яхача сунженски колхозерча цIи хезача лакха хьувкъам кхебара говзанча Лебеленко Леонида мехотряд яхье еха. Тхоай тIахьехам сунженцаша тIаэцар догдоах оаха. Кхыча механизированни отрядий коллективаш тIахьех оаха «ХIара кхайна — дикала Знак!» яхаш девиз а йолаш яьржача республикански яхьа юкъеяхкара.

Республика юрташкарча механизаторий сийлахьа гIулакх — пятилетка правофланговиi бяраштa юкъе хилар, юрташка технически прогресса тIехьара, КПСС XXV съезда сийлахь-йоккхий решенеш кхоачашъяра тIехьара хьинаре къовсамхой хилар.

Н. ЕРОХИН,
Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза механизированни отряда начальник;

А. ФИЛИППОВ,
партгрупорг;
Б. ТЕМИРСУЛТАНОВ,
отряда член.

ДЕРРИГА КХОАЧАМАШ ОАРЦАГIДАЬХАД

Ачхой - Мартановски района «Новосельский» совхоз — вай республике хьалха латтача боахамех цаI. Цхьаккха шу дIадахадац паччахьалкхен моллагIа а задани цо кхоачаш ца еш. Кховчаш-м хац сона, массаза а тIехкхоачашъю шоай еррига планаш боахама къахьегамхоша. Цудухьа тамаш а яц, из совхоз массаза а республикански Сийлен доска тIа йоаллаш хилар.

Къахьегама хьинар чIоагIа айденна а болаш накъабаьхкар совхоза къахьегамхой иттлагIча пятилетка хьалхарча бIаьстанна, дикагIа чакхъяха гIерт уж юртбоахама производство айяра хьакъехьа КПСС XXV съездо яь решенеш.

Укх бIаьстан деношка дукхагIа а хьинарегIа а болх бе гIерт къахьегамхой сомеи хьасен бешамашка ханал хьалха обработка яь яккхар духьа.

Малх лоамах хьалбала гIерташ мара бацар совхоза сомабаьцадаарий бригаде со кхаьчача хана. Комсомольско-кагирхой бригада я из. Цунна керте латт къона комсомолец Мударов Султан. Бригаде къахьегаш 82 саг ва, царех 67 комсомолец ва, керттерча даькъе мехкарий а болаш. Царна юкъе шоай наставникаш а ба.

— Газнева Совдат, Бадаева Макка, Кадиева Гойтет. Итт шу совгIа ха я цар совхозе болх бу. Къонача къахьегамхоша-мехкараша сий деш бувц уж: «Лаьтта дукха деза Iомаду тхо цар». Цар хьехамца хьалкхийнаб сомеи баьцадаарийн бешамаш ледаю говзанчаш Героева Мария, Дадаева Макка, йижарий-комсомолкаш Малихат, Зулай, Напсат ГерихановгIар, кхыбараш. Цар турпалча къахьегамо вIаштIехьдаьккхар 1975 шера — иттлагIа пятилетка чакхйоалача шера сомеи баьцадаарийн лакха хьувкъам кхебелга а паччахьалкхенна 600 тонн совгIа соми баьцадаараши дIа а денна бригадо шера ши план кхоачашъелга а.

Кагирхой бригадо хIанз дикагIа йолча агротехнически ханашка 20 гектара тIа дIадийнад баьцадаараш: хохаш, помидораш, нарсаш. Геттара дика обработка яьй цар шоаш лелаеча ерригача сомий беша — 106 гектара тIа, царех 40 гектар сом луш я.

Ший кхоачамаш лархIа а лаьрхIа, комсомольско - кагирхой бригадо керда доккхагIа дола социалистически декхараш тIаийцад иттлагIча пятилетка хьалхарча шера: чуэцаш бола сом 200 тоннага дIакхоачабе, хIара гектара тIара 210 центнер помидораши 120 центнер хохаши баха, къахьегама овсарле 8 процент лакхъе, продукци яккхарга дIабода мах 6 процент лохбе, йоаккхаш йолча ерригача продукцех 90 процент тIехдика хилийта.

— ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера ши план совгIа кхоачашъергья тха комсомольско-кагирхой бригадо, — дог тийша йоах бригадира Мударов Султана. — Шоай бригадира из дош хьинареча къахьегамца кхоачашде гIерт бригада берригa членаш, хIара денна норма 160 процент кхоачашъю цар.

Цудухьа ловца баккха догдоагIа царех хIараиена: къахьегаме толамаш доахалда оаш!

И. ШАИПОВ,
тха штате воаца корреспондент.

РЕСПУБЛИКА КЪАХЬЕГАМХОША ДЕЗДИР СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА

КОТАЛОН ЦIЕЙ

Советски наха цIаккха а бицлургбац дIабахача Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIем тIа гитлеровски Германи эшаеш Котало йоаккхаш шоай са дIаденна бIухой. Вай Даьхе ший лоIаме хилийтара, советски нах паргIата бахийтара шоай вахар дIаденнад цар.

Царна дегIача памятникаша дагадохийт таханара вай ираэе вахар мел йоккхача халонага гIолла вайга кхаьчад. Уж дегIача массаза а зерате ух нах.

Иштта Грозне центральни кашмашка дегIача памятнике баьхка геттара дукха нах хилар Коталон дийнахьа — 9 мае. Городе цхьаккха саг висавий - хьогI аьнна хеталора. Цига бар республика кулгалхой, болхлой, интеллигенташ, Грозненски гарнизона бIухой.

Промышленни предприятешкара, кхыча организацешкара, Iилма учрежденешкара, дешара заведенешкара баьхкача наха дукха венокаш оттадир памятника хьалхашка.

СУРТА ТIА: Грозне центральни кашмашка Сийлахь - боккхача Дай - мехка тIем тIа байнача бIухошта дегIача памятника хьалхашка.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

НАЗРАНЬ

БIаьстан бIайха малх хьежаш хоза денад Коталон Ди — 9 - гIа май городе Назране. Из цIей дезде парте райкома хьалхашка гулбеннабар района кулгалхой, предприятей, организацей, учрежденей болхлой, дешархой, «Зарницей» «Орленоки» яхача тIема - спортивни ловзара доакъашхой.

Майдан тIа «Зарницей» «Орленоки» яхача тIема - спортивни ловзарий юнармейски отрядий торжественни парад хилар. Цига дакъа лоацаш хилар школайн № 27, 14 йолча профтехучилищайн дешархой.

Митинге гулбеннараштa хьалхашка къамаьлаш дир парте райкома хьалхарча секретара С. М. Бекова, района военкома П. А. Корнева, тIемай доакъашхоша М. О. Гадаборщева, Т. М. Мальсагова, райисполкома председатела Б. И. Гандалоева, комсомола райкома хьалхарча секретара I. Муцольгова. Цул тIехьагIа митинга берригa доакъашхой. Даьхен кортамукъале, паргIато бахьан веннача эрсий летчика Юдина сийде каша тIа бахар.

Района предприятей, организацей, учрежденей викалаша венокаш ехкар цун каша тIа.

А. САГОВ.

МАЛГОБЕК

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа вай Даьхе фашистски Германел котъяьнна 31 шу дизара цIейна хетаяь къахьегамхой митинг хилар МагIалбике Дай - мохк лорабеш байнача советски тIемахошта дегIача памятника хьалхашка. Из хьайиллар Малгобекски горисполкома председатела заместитела Н. Ф. Мордвиновас.

КПСС Малгобекски горкомеи горисполкомеи цIерагIа гулбеннараш дезача цIейца даькъала бийцар парте горкома хьалхарча секретара П. Г. Кащеева. Даьхе бахьан байна турпалаш дагалаьца йист ца хулаш латташ минот яьккхар гулбеннараша.

Митинге къамаьлаш дир иштта фашистех МагIалбик лораеча дакъа лаьнача В. Тюникова, города военкома майора Е. К. Константиниде, ВЛКСМ Малгобекски горкома хьалхарча секретара М. Бокова, юнармейца С. Дороша.

Митинг чакхъяьлча памятника уллув зизаш дохк къахьегамхой коллективай викалаша, иштта зизаш дехкар кхыча моттигашка а.

А. БАСИЕВ.

МАССАНЕ А МОГАДАЬД

Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша къоабалдеш хьаллоац новкъоста Л. И. Брежневна городе Днепродзержинске бронзови бюст оттаяр.

ЧIОАГIА ХАМ БУ

Советски Союза Турпала, Социалистически Къахьегама Турпала новкъост Л. И. Брежневна оттаяь бронзови бюст хьаеллара хетаяь Днепродзержинске хиннача митинге къамаьл даьраша тхона, советски болхлошта дагардар дийцар. Наьха кхел бахьан Леонид Ильич Брежнев керте латтача КПСС Центральни Комитета, ЦК Политбюрона мел боккха бехктокхам тIабуж. Цудухьа оаха селла чIоагIа, селла барта долаш къоабал а ду хьал а лоац цар кIаьд ца луш беш бола болх.

ТIема цIерах чакх мел баьннараштa, цун Iазап ла мел дийзараштa дика бовз машара чам. Цудухьа цIаккха ца хиннача тайпара къизачеи бирсачеи тIем тIа фашизм эша а яь дерригача дуненна машар Iалашбаьча советски халкъо чIоаггIа хам бу машар лорабара духьа кIаьд ца луши леррагIеи къахьегача вай парте Центральни Комитета Генеральни секретара Леонид Ильич Брежнева беча балха. Советски Союза Геразащара Низаш вай Даьхен машарера къахьегам лорабара чIоагIале хилийтара новкъоста Л. И. Брежнева хадданза еча йоакхоц, цун къахьегама а вахара а наькъа мах бар да цунна Советски Союза Маршал яха лакха цIи ялари из ваьча городе цун бронзови бюст оттаяри.

Вай мехка къахьегамхошта хьалхашка парте XXV-ча съездо оттадаь доккхий декхараш кхоачашдара низ а хьинар а ца кходеш къахьегаргда аз а сона уллув болх беча са новкъосташа а.

М. ДАРСИГОВ,
Грозненски ремонтно-механически завода токарь.

ОАХА КЪОАБАЛДУ

Боккха болх бу новкъоста Леонид Ильич Брежнева дунен тIара машари халкъашта юкъера доттагIали чIоагIдара тIехьа. ТIемах доала зулам дика довзаш болча советски нахеи дунен тIарча дерригача прогрессивни адамашеи боккха мах бу цо деча цу доккхача гIулакха.

ДIабахача Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема юкъе хьинаре дакъа лоацаш хиларах тарра новкъоста Л. И. Брежнева дика бовз машара мах. Цо хьалхле а лелаеш вай партеи правительстваи леррагIа чакхйоах машара ленински политика. Из политика бахьан долаш боабир Вьетнаме лаьттача тIема ала.

Аз а тха школа берригача хьехархоша а геттара дика хеташ ладийгIар КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежневна из ваьча, хьалкхийнача, болх беш хиннача городе Днепродзержинске бронзови бюст оттаярах баьча хоамага. Оаха чIоагIа къоабалду из.

Р. НИКИТИНА,
Грознерча № 18 йолча школа завуч.

БАКЪВОЛА ЛЕНИНЕЦ

Советски Союза Турпала, Социалистически Къахьегама Турпала Л. И. Брежневна оттаяь бронзови бюст хьаеллара хетаяь 8-гIча мае Днепродзержинске хиннача митингага чIоагIа теркам тIабахийта ладийгIар тха совхоза къахьегамхоша. ХIаьта шоллагIча дийнахьа— 9 мае цу гIулакха хетаяь митинг а хилар тха. Цига къамаьлаш даьча совхоза директора А. Мусаева, механизированни отряда начальника И. Виситаева, шофера Н. Сулиманова, аз а, кхычар а белгалдаьккхар вай парте ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежневна из ваьча, хьалкхийнача, цун къахьегама вахар дIадоладеннача бронзови бюст оттаяр нийса даь хIама хилар. ХIана аьлча, вайна массанена дика ховш ма-дий, мел дукха болх бу цо дунен халкъаш машаре дахийтар духьа, вахар тоадар духьа.

ХIаьта сона, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа се дакъа лоацаш хиларах тарра, къаьстта боккха кхаъ хилар Л. Брежневна оттаяь бронзови бюст хьаеллараxи СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа цунна Советски Союза Маршала лакха воински звани яларахи. Вахара, тIема халонех чакхваьнна саг ва из. Партеи правительстваи шийна тIадилла моллагIа бехктокхаме гIулакх дизза кхоачашдеш хьа а венав. Ма-дарра аьлча, бакъвола ленинец ва из. ДIахо а вай мохк хозбар духьа, советски наьха вахар тоадар духьа, дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбар духьа вайна массанена а хьамсара волча Л. И. Брежнева беркате болх бергхиларах тешаш ва со а, иштта тха совхоза болхлой а.

М. ИМАЕВ,
Урус-Мартановски районерча «Горец» совхоза механик, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа дакъа лоацаш хиннар.

РАЙОНА ХЬАЖКIАШ ЛЕЛАЕРИЙ ДЕКХАРАШ

ИттлагIча пятилетка укх хьалхарча шера тха района совхозашка духхьал ялата лаьрхIа дIайийнай 5550 гектар хьажкIаш. ХIаьта силоса йийнараша 3500 гектар дIалоац. Цул совгIа, шозлагIа юв хьажкIаш 1400 гектара тIа юврггья. Ужжал хьажкIаш йийнаяц оаха цIаккха а.

ХьажкIаш кхеяра района боахамашка вIашагIъеллай 27 механизированни звеной 5 механизированни отряди. Царна тIачIоагIдаьд кхаш. эшаш йола юртбоахама техника, дIаденнад технологически карташ, хозрасчетни заданеш.

Духхьал цхьан «40 лет Октября» яхача совхозе укх шера хьалкхеергья 4200 гектара тIа хьажкIаш. Царех ялата лаьрхIа — 2700 гектар, силоса — 1000 гектар, шозлагIа юврашт— — 500 гектар. Уж кхееш 14 звенои 1 мехотряди я. Звенощтеи механизированни отрядаи кулгалде оттабаьб хьажкIаш кхеяра гIулакха башха-дика говзанчаш, йоккха балха опыт йола механизатораш. Царех цаI ва Гелисханов Юсуп. Чакхдаьннача 1975 шера ше гIулакх даьча 200 гектарах хIаране тIара, 50 центнер фуальъяха хьажкIаш чуийцар цун звенос. Шерагара шерага хьажкIий хьувкъам лакхбеш хьавоагIа Даурбеков Яхьъя а. Укх шера 200 гектара тIа дIайийнай цун звенос ялата лаьрхIа хьажкIаш. Механизированни звеношта иштта керте оттабаьб балхах дика кхеташ бола механизатораш Шибилов Яхьъя, Евкуров Жабраил, Кодзоев Бахьаудин, Минканлов ИбрахIим, кхыбараш

«Назрановский» совхозе 1700 гектара тIа дIайийнай ялата юв хьажкIаш. Уж кхееш я Арчаков Iалихана, Хачубаров Хьадиса, Оздоев Юнуса, Алиев Юсупа, Ведзижев Мурада, Кодзоев Хож-Ахьмада, кхычар кулгалду механизированни звенош. Хьалха дIадахача шерашка хьажкIаш дика кхеяь нах ба уж.

ХьажкIаш дIайийнай хьалха гурахьа дув ялаташ, ялата-бобови культураш, дукхача шерашка хула баьцаш, шекара свеклаш, кхыйола хIамаш дIайийна хиннача кхашка. ДукхагIа йола хьажкIаш гурахьа эзба аьхача лаьтта дIайийнай. 25—27 сантиметр кIоаргал долаш. цхьан ханна боарамагIа минеральни удобренеш тоссаш дикагIча агротехнически хана, вешта аьлча, цхьбалагIа май хьатIакхачалехьа чакхдаьлар тхо ялатан силосаи лаьрхIа тIехдикача сортагIа йола хьажкIаш дIайийна.

Хий декха лаьтташ хIанзарчоа кIезига да тха районе, Деррига а — 40 гектар. «Назрановский» совхозе — 200 гектар, совхоз техникуме — 200 гектар. Цу кхашка ялатийна хьажкIаш кхею Ведзижев Мурадеи Котиев Даудеи кулгалдеча механизированни звеноша. Шоай юронашка а хьежа цар деш деннад хIара гектара тIара 45 центнерал кIезигагIа йоацаш фуалъяьха хьажкIаш чуэца. Иштта да кхычар декхараш.

ХьажкIаш дикагIча хана дIайийна даларо, царна деш дола гIулакх лерттIа даро тхога торо хулийтаргья хьувкъам ханнахьа чуийцийта а юха шера дувча ялата лаьрхIа тIехьа ца тетташ лаьтта кийчдайта а.

Шеко яц. КПСС XXV съезда соцамаша деган айдаь болча тха хьажкIаш лелаераша шоашта хьалхашка латта социалистически декхараш толамца кхоачашдергхиларах

Х. АЛБОГАЧИЕВ,
Назрановски райисполкомерча юрта боахама производственни управлене керттера агроном.

ДЕКХАРАШ ТIЕХКХОАЧАШДАЬД

«ХIара балха денна — дикала Знак» яха Грозненски химикий инициатива хьал а лаьца къахьегаш ба укх шера Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода болхлой. Химикий дика гIулакх цехий установкай болхлой юкъарча собранешка дийша а дийца хьадда йола мероприятеш белгалъяьхай цига. Пайда эцанза йолча торонехи кхоачамехи пайда ийбара дукха предложенеш тийллар болхлоша, инженерно - технически болхлоша. Къахьегамеи производственни дисциплина тела ха ца еш, арахецача продукце дикал, производства эффективность, культура лакха йолаш, кхомбареи хьурмат дареи даькъе толамаши техннко - экономически хьокхамаши дикагIа а долаш хьалхара моттиг яьккхача цеха коллективана завода карара кара тела ЦIе байракх, 150 сом преми хьожае оттадаьд. Цу яхье хьалхара, моттиг яккхара тIагIертта къовсам лоаттабу ерригача установкаша цехаша.

Хьалхара толам баьккхаб технологаша. Продукци арахецарен из маьхала яккхарен биъ бетта план 29 апреле кхоачашъяьй цар. Паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа ара а хийца маьхала яьккхар бIаьш эзараш сомий маьха товарни продукци.

Къаьстта дика тояденнад укх шера завода коллектива технико - экономически хьокхамаш а. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах хьалхарча квартале кхоаьд 344 эзар сом. Халкъа эша товараш арахецара кхаь бетта задани а 250 процент кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа арахийцад кхо эзар сома халкъа эша товараш.

Б. КОСТОЕВ.

Коммунистех дола дувцараш

ТЕХНОЛОГА ШОЛЛАГIА СОВГIАТ

Ремесленни училища яьккха эIамига саг вар Иван Миронович Бурлаенко В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе воагIаш. Къахьегама стаж а шийн нийсархоел дукха эргаш яцар-цун. Цар санна оператора гIоналгара дIаболабир цо шийн къахьегама никъ. Цун а хиннаб шийн хана наставникаш. Царех цаI вар цу хана воккхагIа вола оператор хинна Александр Иванович Мулындин. Йоккха балха опыт йола технолог, къонача новхалий говза воспитатель, хьаькъал долаш саг вар из, яхаш дувц цунах кIанз Бурлаенкос. Цо даим кердадоахаш хиннад оператор хила гIертача Иван Мироновича:

— «Дика технолог хила хьай безам бале, цхьабараш санна, цхьан меттера кхычахьа а ца удаш хьай гIулакх Iомаде цун кIоаргленаш йовзалца. — Нагахь из професси хьа дего къоабалйой, дIвле цунна хьай хьаькъал, говзал, деррига вахар хетаде».

ЭIамигача сага шийна а гора: дукха кагий нах хьаухар заводе балха, цхьабакъда царех дукхагIбараш балхах чам баккха а кхеле дIаболхар. Царех къаста коллектива а новкъа хилацар.

Цхьабакъда Бурлаенко Иван вацар заводера дIаваха безам болаш. Деша вагIача хана а тIехь йоккхача заводаца, цун коллективаца шийн вахар хоттадалар дезаш вар из. Училище яккха массехк бутт мара ца бисача хана, шийн группе деша багIача кагирхоица производственни практике хьожавир мож-мекх даланза вола эIамига саг.

Предприяте коа гIолла дог гIоздаьнна лелар Иван, низ болча предприяте йоккхийча гIишлонех, установкаех цецвувлаш. УрагIа хьала а хьеже тамаш еш цIогIа тохар цо: — «Кагий нах, хьажал шоай, ма йоккха хIама я ер! — Укхаза балха се дIа нийцача боккха мах лургбяр аз».

Я а яр завод Iалаьмате йоккха. Бурлаенко Ивана дага а дацар училище яьккха ваьлча укхаза балха ше хьожаверг ма вий аьнна. Дог тохалора эIамигача сага из уйла кер чу еча. КIезиг - дукха кхера а кхерар из шийн уйлаех: могаргдий - те сона мехкдаьтта чакхдахара сел чоалхане технологически процесс караерзае, завода дукххача приборех кхета, коллектива, новкъосташта юкъе сий даккха?

ТIеххьара экзамен тIехдика дIаяьнна из ваьлча, аттестат кара дIалуш экзаменационни комиссе хаьттар Иванага: — «Мича балха ваха безам ба хьа?».

— Се практике хиннача заводе ваха безам бар са, — жоп делар Бурлаенкос, вIалла уйла а ца еш. Комиссе кхоачашдир цун дехар.

Завода хьалхарча технологически цеха № 2 йолча установка воккхагIа вола оператор А. И. Мулындин керте латтача смене волаш болх дIаболабир эIамигача сага. Дукха пайдане хIама хьаIомаду Ивана йоккха балха а вахара а опыт йолча Мулындингара, хIаьта цунах керттердар — дика специалист хила ловш вале сатем болаш, къахьегам безаш, хIаман даим дух тIа вала гIерташ болх бар. Уж оамалаш еце дика специалист хургвац.

ДIаухар шераш, Iилмен техникен кердачо дегIаккхувлар. Ишта дукха кердадар юкъедихьар мехкдаьтта чакхдоахача промышленносте а. Цхьабакъда хIама хувца ца луш хьалха, шоаш баьча тайпара болх бора цехаша, къалуш латтар цун оборудовани.

Цу хана дукха литература дешар Ивана. Керттерча даькъе мехкдаьтта чакхдоахача промышленносте карагIдьнначa кердача хIамаех, шоай яр санна йолча предприятей балха опытах дувцаш дар цо дешаш дола литература. Дукха уйла йора къонача оператора шоай установка оборудовани кердачунца хувцара йолча проблема тIа, хала хетар кхычахьарча предприятешкарчул из эсалагIа хилар. Цудухьа Iилманен техникаен карагIдьннача кердагIдар, хьалха латтача предприятей балха опыт шоай установка балха юкъе яхьарах къамаьл хилар цун цеха начальникаца. Начальник цецваьлар, цунна вIалла метта хиннадацар къона оператор установка балхах сел кIоарга кхетарг ма вий, из тоабара сел дукха пайдане предложенеш луог ма йий, аьлча. Къамаьл деш Ивана шийна хетачох Iодагардир деррига кхоачамбоацараш: установка эргаьккха тоае езаш хилар, технологически оборудоване цхьацца йола оатхалаш сов тишьялар. — ТIаккха лакхлургда, — аьлар цо, — цун технико - экономически хьоакхамаш, мощность.

Коммуниста Бурлаенко къамаьл дезаделар цеха начальника. Цеха инженерно - технически болхлошеи рационализаторашеи дакъа а лоацаш хиннача совешане Ивана даьча къамаьлах лаьца дош гIоттадир цо. Цига совещане лаьрхIар технологически оборудовани эргаяьккха хувцара чакхьиха езача технически мероприятей план оттае.

ИйслагIча пятилетка къоастам беча шера капитальни ремонте эттар установка. Ремонт еча хана № 1 йолча колонна арахецача бензинах Iи шелъяра йолча холодильника погружной канденсата ванна хийцар, комбинированни аппарата тIагIолла шелдаь дизельни доагор хьателаш йолча холодильника монтажни обвязка йир. Из схема балха юкъейоалаяро торо ялар комбинированни аппарата тIа хий хьатела система дIаяккха, № 5 йолча вакуумни колонна тIа оаркхошта меттел пасадкаш чIоагIье. Из бахьан вIаштIехьдаьлар парафинисти дистат арахецилга алсамдаккхеи цун дикал лакхъеи. Иштта дуккха кхыдола балхаш даьд установка эргаяьккха тоаеш. Из бахьан дуккха лакхъеннай цун мощность, балха овсарле, арахецача продукце дикал.

Дукххача хана денз предприяте кулгалхоша чIогIа саготдеш дар установке пайда нийца хиш цIендара дош. Мехкдаьтта доаллаш дола хий Шолжа чу юха Iочухецар де хIама доацаш. Из бахьан хий бассейнаш лораяра йолча паччахьалкхен инспекце цеха администрацена а штрафаш деттар. Эггара гIехьа из проблема а Бурлаенкос хьинаре дакъа а лоацаш дIаяккха карагIдьлар. Оборотни хий Iалашон тIа яьккхар установка. Цу гIулакхо торо ялар хий кIезигагIа доаде а бIехдаь хиш Шолжа чу ца кхувса а.

Цеха дикагIа волча технологех цаI лоархIаш ва коммунист Бурлаенко Иван Миронович. ТкъаьI пхиъ шера хьаьнала къахьегарах деза совгIаташ луш дукхаза белгалваьккхав из Даьхено. Иштта бархIагIча пятилетке яьржача социалистически яхье доккхий толамаш дахарах «Знак почета» яха орден ялар И. М. Бурлаенкова.

Завода коллективо дуккхаза тешам беннаб цIи хеза волча технологах. Диаза вIаштта Заводской районни Совета депутаталла хоржаш хьавоагIа из, дуккхача комиссей балха дакъа лаьцад цо шийн депутатски декхараш лерттIа кхоачашдеш.

Коммуниста Бурлаенкос къахьегача цеха коллективо хьанал хьалха кхоачашйир нийслагIча пятилетка планаши социалистически декхараши. Планал совгIа бIаьш эзараш сома лоархIаме продукци арахийцар. Дика я коллектива балха овсарле укх кердача пятилеткагIа а. Укх шера хьалхарча квартала продукцена реализаци яра план 100,3 процент кхоачашйир. Квартальни план кхоачашъеча лоархIаме дакъа юкъедихьар цеха рационализатораша: кхаьбетта производства эффективности продукце дикали лакхъяра тIаерзаяь 18 рацпредложени балха юкъейихьай.

1 Мая сийна яьржача социалистически яхье дика къахьегама толамаш даьхар воккхагIа волча оператора И. М. Бурлаенко сменас. Ше агитатор хиларга хьежжа дукха болх бу цо шийн смена къахьегамхошта съезда материалаш, цунца дувзаденна хьалхашка латта декхараш дIадовзийташ. ХIаьта дукха ца йоацаш къахьегама ветерана дог гIоздоаккхаш кхаъ кхаьчар: нийслагIча пятилетка социалистически яхье доккхий къахьегама толамаш карагIдувларах шоллагIа совгIат — Къахьегама Цlеча Байракха орден еннай цунна Даьхено. Иван Миронович ше меттел, цунца цхьяна къахьегаш бола новкъостий а гIадбахаб совгIата. Шоай воккхагIа вола новкъост лезача совгIатаца даькъала вувцаш ловцаш доах цар.

В. ЕВДОКИМОВ.

Укх шера Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» завода цехашта юкъе яьржача социалистически яхье халданза хьалха латташ я пхелагIча цеха коллектив. Заводерча цехашта юкъе эггара хьалха шийн бетта задани кхоачаш а я, планал совгIа арахийцар цо итташ эзараш сомий маьха товарни продукци. Укх шера кхычунга дIа ца кхоачийташ лелаю цо завода карара кара тела цIе байракх.

Иштта къахьегача цехе эггара дикагIа лоархIачарех я коммунист, № 6 йолча участка партгрупорг Колесников Анатолий Сергеевич керте латта комплексни бригада. Укх шера хьалхарча квартале цехерча ерригача бригадашта юкъе шоаза хьалхара моттиг яьккхар цо. Бригадерча берригача болхлоша кийчъеш йола продукци цкъа дIаелча юха ца ерзаеш дIайохийт. Из да цар продукци дикен тIехдикен мара ца хилар. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 120—130 процент кхоачашъю бригадас. Иштта къахьегарах укх шера хьалхарча пхе бетта задани хIанзлехьа кхоачашьяьй цо.

Шоай новкъосташта хьокхам а телаш хьинаре къахьегаш хиларца белгалбаьнна ба электросварщик Брусенцов Владимир Петрович, слесарь-сборщик Борисенко Михаил Андреевич, кхыбараш. «ИйслагIча пятилетка ударник» яха сийлен цIи еннай царна шиннена а. Иштта царна еннай «Социалистически яхье котвальннар» яха шишша сийлен знак.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) электросварщик В. Брусенцов, бригадир А. Колесников, слесарь - сборщик М. Борисенко.

И. ПЛИЕВА сурт.

ХIАРА БАЛХА ДЕННА — ДИКАЛА ЗНАК

КЕРДА НАЬКЪАШ ЛЕХАШ

Укх тIеххьарча массехк шера арахецача продукце дикал лакхъяра дешашта къаьстта теркам тIаухийт Грозненски производственни швейни объединене коллективо. ХIана аьлча объединене арахецаш йола продукци наха тIадувхаду барзкъаш да. ХIаьта малав вайх хоза, цIена кийчвала ца ловр!

Брак йолаш продукце арахецара бахьанаш кIоаргга техкаче, объединене специалисташа кхетадир уж дукхагIча даькъе барзкъаш тегача ерригача этапашка цар дикал ма-йоаггIа хилара тIахьожам дика ца лоаттабарах хьахулилга. Цудухьа продукце дикал лакхъяра тIаерзаяьча къаьсттъаьстача мероприятешкара производства ерригача участкашка цхьатарра хьажа йиш хургйолаш Iилман ларда тIа вIаштIехьъяьккхача продукце дикала тIахьожам лоаттабеча системага бовла лаьрхIар укхаза.

Цу система керттердари цунца цхьана цо юкъедоаладеш дола кердадари дар хьалхагIа санна кийча йолча продукце дикалга хьажарал совгIа из хьаеча ерригача этапашка цхьаккха сакхат ца нийсдалийтара тIахьожам лоаттабе цо торо луш хилар. Цудухьа болхлоша тийга яьнна хIамаш брак йоацаш дIаялар цу система тIеххьара цхьа дакъа мара дацар.

Соахка объединене специалисташа ВЛКСМ 40 шу дизара цIерагIча Тираспольски швейни фабрикан «Маяк» яхача Горьковски швейни объединенеи балха опытага хьежжа шоайшига вIаштIехьъяьккхар продукце дикала тIахьожам лоаттабара комплексни система. Ерригача службай, отделийи цехийи цу хьакъехьарча балха кулгалдара бархI саг чу а воагIаш продукце дикала тIахьожам лоаттабара отдел хьайир.

Кердача отделе йиъ секци я. Цар дуккхача декхарашта юкъе керттердараш да бедали фурнитуреи а тIехь чулоацаш производства ерригача циклашка продукце дикал лакха хургйолаш тешшаме тIахьожам лоаттабар, производство вIаштIехьъяккхара планаш кийчъяр, объединенегара продукци нийсача мах беча организацешци цунна белал кхухьийтача предприятешцеи бувзамаш лоаттадар санна дараш.

Продукце дикал лакхъяра дешаш къестадеча объединене дикка пайда эц экспериментальни цехах. Цу цеха кердача моделех барзкъаш хьатегара луш йола задани кийчъеча конструкторел совгIа дакъа лоац продукце дикала тIахьожам лоаттабечеи технически тIахьожамеи отделий инженераша, пошивочни цехий технологаша.

Иштта кийчъяьча хIара модела шийн къаьстта карта оттаду. Цу тIа дIаязъю модель хьаеча хана мел баьча балхах, производства планированех йола даннеш, белгалду из шийн ханнахьа производствана юкъейоалаяра ерригача службаша де дезаш дар. Цу карта кIал цехий, участкай, службай кулгалхоша кулгаш яздаро цар бехктоккхам лакхбу.

Экспериментальни цехе хIара керда модель производствана юкъейоалаяра де дезача деррига балхий комплекс белгалъю лаьрххIа оттаеча сетевой графика тIа. Уж балхаш чакхдахара дIаяхийта еза къовстаю къахьегамеи алапеи отдела болхлоша. Сетеви планироване методагIа болх вIаштIехьбаккхаро торо лу хIара модель шийн ханна, тIехьа йоаккхаш производствана юкъейоалаа.

Экспериментальни цех соахка цу методагIа къахьега йолаеннача хьалхарча бетта сетевой график 50 процент мара кхоачашъяннзар. Из иштта нийсдалара бахьан техкача гучадаьлар график кхоачаш ца яра бехке лекальщикаш хиннилга. Графика тIа белгалдаь балхаш ханнахьа кхоачашде магаизар царна. ХIаьга из нийслелар лекалаш тедара йолаш йолча машинех царна пайда эца ца харах. Лекальни машинаш йолашше а цар тIа болх бе хов нах ца хиларах лекалаш кулг-кара тедар укхаза. ТIаккха машинаш тIа болх бе Iомабир беррига а лекальщикаш.

Дале а шоллагIча бетта а сетевой график кхоачаш ца юлуш йисар. ХIанз болх юхатийттар лаборантий-хIамаш тегарий группа яр. Цехашкара хIамаш тегараш кердача моделех продукци кийчъе Iомабара графико цу группера наха луш хиина ши ди болх сов дукха хиларах кIезига дар. ТIаккха керда моделаш производствана юкъехувлара юкъе дакъа лоацаш конструктораш, технологаш, мастераш, производственни дешара инструкторраш хилар теркал а даь цехашкарча болхлошта керда моделаш дIайовзийтар царна а тIадиллар. ХIаьта хIамаш тегарашта-лаборанташта алхха продукци керда узлаши чоалхане операцеши дIайовзийтар мара дитанзар. Иштта беттагара беттага нийслуш йола юххьанцара халонаш эша а еш сетевой график кхоачашъе Iомабелар объединене.

Продукце дикала тIахьожам лоаттабара объединене юкъейоалаяьча системо белгалду цу лоархIамеча гIулакха юкъе дуккхача болхлоша а хьинаре дакъа лаца дезаш хилар. Из кхоачашдара укхаза бригадашка вIашагIъеххай продукце дикала тIахьожам лоаттабу бюрош. Бригаде болх беча наьха дукхалга хьежжа хIара бюрона юкъевоагIа мастер керте латта кхоъ-пхиъ саг. Уж балхах дог лазаш, из тоабара къахьега безам болча нах херж. Продукце дикал лакхъяр, из хьаярга дIадодар кIезигагIдар, производства объеми къахьегама овсарлеи лакхъяр санна ховдамболла декхараш да администраце бюро доакъашхошта хьалхашка увттадераш.

ХIаьта цар шоай аргIанна шоашта хьалхашка цхьацца йола проблемаш увттаю. Масала, болхлой бюроша къаьстта теркам тIаухийт цеха участкашка барзкъаш тегача чоалханегIа йолча операцешка цкъа хьабаь болх гIалаташ дувлийтарах юхатоабара дIаухийташ йола ха ма-хулла лоацъяра. Болхлой бюро активисташа шоайла дага а бувлаш цу хьакъехьа дича бакъахьа хургдараш къестаду, брак еш болх беча нахаца къамаьл ду, царна эшаш дола гIо-новкъостал ду.

Продукце дикала тIахьожам лоаттабеча отдела сотрудникаша болхлой активаца цхьана халданза теркалду объединене цехашка тегаш дола барзкъаш нах раьза а болаш нийдергдолаш хилийтара. Цехашкеи филиалашкеи хIара къирагIа цар чакхдоах «Дикала денош», ханханнахьа кийчча йолча продукце складе уж хьожаш хул филиалашкара хьакхаьчача продукцега. Нагахьа санна цхьан партена юкъе сакхат долаш тийга барзкъа хорадича, еррига а парти цига юхайохийт.

ХIара кIирагIа объединене генеральни директор волча чакхьювл продукце дикала дешашта хетаяь заседанеш. Цига продукце дикала тIахьожам лоаттабеча отдела начальника Л. С. Селивас лоацца хоам бу цу хьакъехьа хIамаш тегача цехашкеи объединене филиалашкеи долаш долчох. Цу заседанешка бех арахецача продукце дикал хила еззача тайпара йоацача цехашкара, участкашкара цехий начальникаш, мастераш, технологаш брак ярах бехке бола цхьацца бола болхлой.

Квартале цкъа кердача отдело кийч а еш объединене чакхйоах продукце дикала конференцеш. Шоай изделеш дIа а хьоккхаш болх тоабара тIадерзадаь дукха пайдане гIулакхаш чакхдаха увттаду цига. Цу конференцешка дакъа лоацаш хул стандартий комитета, торговле паччахьалкхен инспекце, торгови организацей викалаш. Шоай керттерча декхарех цаI лоархI кердача отдела болхлоша тикашца бувзам лоаттабар. АргI-аргIагIа уж дежурстве ух республика йоккхагIйолча тикашка. Цо царна гIо ду шоай объединене изделеш наха дIа мишта нийкха. Наха дукхагIа хоатташ ираш дукхагIа арахеца чIоагIлду объединене кулгалхоша. ХIаьта дIа ца нийераш производствера дIайоах.

Продукце дикал лакхъяра тIехь лоаттабеча къовсаме объединене пайда эц нийсса вIаштIехьъяьккхача социалистически яхьах. Укхаза шерра баьржаб Яковлевски льнокомбината ткачихас А. В. Смирновас дIаболабаь «Продукце дикали къахьегама овдарлеи лакха йола бригада» яха цIи яккхара тIехьара болам. Соахка из цIи лелае бокъо яьккхар 13 участка коллективо, хIаьта укх шера хьалхарча квартале — 6 участка. Иштта цехашка чакхьювл «Профессех дикагIвар» яха болхлой конкурсаш.

Объединене дика вIаштIехьдаьккхад болхлой кадрашта производственни дешар хьехилга а. Квалификаци лакхъяра курсашка хIара шера дешаш хул 200—250 саг, иззал нах ба къахьегама толашагIйолча методий школе деша багIаш а. Царца цхьана укхаза болх беш я 300 совгIа саг дешаш вола керда оборудовани, технологически процессаш, къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхар, сменни профессеш Iомаяра йола тайптайпара курсаш.

«ХIара балха денна — дикала Знак» яха грозненски химикий болам хьаллаьцача объединене къахьегамхоша итглагIча пятилетка хьалхарча шера шоай продукце 30 тайпа паччахьалкхен дикала Знак яккхара кийчде лаьрхIад. ХIанзе а царех 12 берий издели аз Знак хьожаяра кийчъяьй цар. Дикала Знак йолаш арахецаа продукци 3,1 миллион сомага дIакхоачае лерхI укхаза. Соахкарчул 1,2 миллион сом дукхагIа хила еза объединене коллективо тIехдика йолаш укх шера арахецаргйола продукци.

М. САЛМАНОВ.

Дувцар халкъа Iаьдалех да

Нийсачоа мара тIехьа хургбоацаш хьалкхебе

Тоъал ха я аз «Сердало» язду а деша а. Укх тIеххьарча хана къаьстта езаеннай сона халкъа дикача а воча а Iаьдалех дола жоп шерра дашхара лелаеш йола рубрика. Сона хетачох, цун кIала кепа еттача материалашэ боккха пайда лургба харц кхетам бола нах шоаш мутIахьа хиларца вайна юкъе гучудувла нийрча гIулакхаш; урдув дахар, низагIа мехкарий дIателар, пхьенаш хьедар лаьгIдалийтара а хIаьта бухсоццача кхоачаш уж дIадахара а.

Шийн зама теркал а еш цу хIамай кIоарга уйла еш саг хилча царех наха доала зулам кхетадалла хьаькъал долаш ба вай ханара къоаной а кагий нах а.

Бакъда цхьабараш уж Iаьдалаш харц да аьнна белгалдаьхе, уж хьалсувсадерий, леладерий цIераш ца йоахаш Iа. ХIаьта цу тайпара харц кхетам, шоашкара энжий хIамаш гойтача наьха хIилла ма-дарра дIа ца довзийтача даргдац.

Са кховзткъа шу дала доал. Сай хана сона дукха дайнад тайп - тайпарча наьха дика а во а. Цудухьа вахаре хулача цхьадолча хIамай хьакъехьара сай уйлаш ювца безам ба са. ИйсбIаьле денз гIалгIашта юкъе, цун вахаре лоархIаме моттиг дIалоацаш хиннай сакъердамо, беламо, тIаккха со йоI йолча хана из деррига наха юкъе дика отташ а дар. ХIаьта Советски Iаьдало иразага бола никъ шера хьабийлача хана, пайдане Iаьдалаш, гIулакхаш доаржаде йиш йолча хана тамашийна ца хийтача балац зене долча хIамаех, вонах тувсалуш бараш.

Укх тIеххьарча хана саг йоагIача е йодача нийсъелча из вIашагIкхетар таьзета тIара хийтта дIаихай со. Сакъердам атта байташ бац. Цу коашка доал бе делла латтараш кагийча наьхеи мехкарийи хьашташ дагадоагIаш хилац.

Керда дезал хьахула ди саг йоалаьчоа е енача шоаш бахаш йоаккхача хана дагардаргдац, тIаккха безаме доацаш, наха Iоткъам беш из чакхдаьлча даим дагабоаллам хургба цох.

МоллагIа зулам хиннад аьлча цецдоал вай из во цу сагагара даларах. Цу хIаман овланга хьежача сел тамаш е ягIац цунна, хIана аьлча шийна беннача кхетамга, хьехамга, ше Iомадаьчунга, тIаккхувш хинначунга хьежжа хул сага вахара гIулакхаш. Цу даькъе геттара дукха кхоач даьшкеи ноаношкеи, боккхагIчарга. Бера школе луш бола кхетам даим хилац цIагIарчар, гонахьарчар телача хьехамца, гIулакхашца вIаши тарлуш.

Наьсарерча улицашка касткаста го йиш я дер дайна лела кIаьнкаш, кагий нах. Цар даьссача вахарах наха пайда балац, хIаьта гайна е ганза уж зуламашка а бувл. Шоашта лайча района предприятешка, боахамашка балха баха моттиг йоацаш лелац уж. ТIаккха шоашта а обществана а пайдане бахаргбар, наха гоама хургбацар.

Кхалнаьха бокъонаш Iотелае гIертараш вай хана а болаш ба. Цхьабакъда, цкъаза кхалсага шийн бехкагIа хулаш а да из. Цхьайолча хана паччахьалкхено шийна енна бокъо яккха кхетам а денал а ца хилча далац гIулакх. ГIалгIашкахьа дIахезар йодаеча хана ше кIалхаръяккхар дехаш оарцдаьха Гадаборшева Роза мукъаяккхарах эIамигача сага хинна зулам. Ше бахьан цунна хинна хало ца а лоархIаш, оакхарий хьисапе ше дIайига гIиртачунга маьре яхар из. Из цхьанна тайпара кхеталуш дац.

ЧIоагIа наха халахетар хилар дукха ха йоацаш. 10-ча классе деша ваьгIа Альдиев цIаьхха вийна цIавера, из валанзар шийн Iоажалах, лакхе вай дийцача тайпара дер дайна лийннача цхьаннех даьнна зулам да из.

Иштта акха оамалаш, гIулакхаш доахка нах мичахьа кхийнаб хьогI аьнна хет. Цудухьа, къаьстта даьшкареи ноаношкареи деха безам бар са эIамига долча хана денз шоай бер нийса кхетам луш, хьехар деш, харц долчул тIехьа хургдоацаш хьалкхеде, аьнна.

Д. ТОРШХОЕВА,
пенсионерка, гор. Назрань.

Вайга тац

Аз боккхача теркамца йийшар 1975 шера 2 августе «Сердало» газета тIа араяьннача «Халкъа Iаьдалаш» яхача статьях лаьца вай цIи хезача йоазонхочо Озиев Салмана «Ширдаьнна Iаьдалаш юстардаха, кердеи пайданеи дараш хьаэца» яха, халкъа Iаьдалех язъяь статья. Цу тIа гIолла са а безам бар «Сердало» дешаращца дагавала. Иес хаттар да Озиева оттадер, цу массанена ше жоп а лу.

Аз дувцаргдац дIаьха. «Дош лоаца — муш бIаьха» — яьхад вай даьша. Цудухьа аз лоацца аргда сайна хетар.

Озиев Салмана язду:

Хир хоададаь вайна юкъера дIаяха еза «кхелаш», яхаш. Нийса лув. СихагIа мел йоах дикагIа а да. Тахан уж вайна эшаш яц.

«Шендаь вайна юкъера дIадаха деза шадаьнна Iаьдалаш», йоах цо дIахо. Бакълув Салман. Вай халкъа зе деш мел дола Iаьдалаш оасара баьцаш санна цIадаха деза.

«Вайна юкъера цIендаь дIадаккха деза урдош доахилга», — йоах исателa. Даьра деза, ма-хулла сихагIа-м. ДIадаккха деза поатал кхухьилга а. Тахан, къонахчунга кортали мо мара, гIалгIашка ца товш хIама да урдош доахилга.

«Саг йоагIача-йодача коа сакъердами ловзари хила деза» — аьннад цо.

Кагий нах кIезига хул йоах хьоалчагIа деча. ХIана ахац уж цига? Шоай цига де хIама довцандаь ахац. Фу дергда цар цига? Е сакъердам а, е ловзар а ца хилча. Цига бахараш а цхьаннахьа юстарча цIагIа а баьле, къаракъ молаш хул. ТIаккха из мелача атта во дар а ду. Кагий нах хьоалчагIа деча ухаргбар е къоакъ а мергдацар шоашта цига салаIа, сакъерда моттиг яларе. ХьоалчагIа даь ди массанена а доккха цIей хьла деза.

Хила а хул из цхьайолча деза ди. Цкъа тхо хилар МагIалбике тхоай новкъоста саг йоагIача. Экономически факультета 4-гIа курса студента Ялхароев Султана саг йоагIа ди дар из. Тхо фусам-даьша дика тIаийцар. Коа юкъе доккха ловзар а оттадаь, халха а доалаш беташ а беш, мехкаращца вахалол а дувцаш хоза дIадихьар оаха ха. Цхьаннахьа чина а ца Iеш, шиннахьа дар ловзар. Замаьлха даха цIадоагIаш а новкъа доккха ловзар оттадир. Кхьча бесса дар МагIалбике дукха ха йоацаш къычахьа хиина хьоалчагIа. Цига хиннача са новкъосташа дувцар: «Цхьан юстарча цIагIа чу а даьха, шу оттадалца цу цIагIа а даьгIа, хIама диаьчул тIехьагIа цIадаьхар тхо. Е ловзар а дацар, е сакъердам а бацар. Из фу хьоалчагIа дар тхона-м хац. Ха йоаяр мо хIама дар - кх. ХьоалчагIа даьча, «дIа ца хайтача халахетаргдар — хьавеха. Хьаьта вийхача а ца вийхача а сагота воацар ма веча. Хьабаьхкачарга дехараш ма нийде», йоах Озиев.

«Вайна юкъера цIендаь дIадаккха пхьенаш нийделга», аьннад цу статья тIа. Iалаьмате ца товш, энжи, гIожа Iаьдал да дийна саг вохкар, дакъа дохкар. Цул эхь долашагIа чIалла хIама дац. Лира къоапсам лоаттабе беза цу гIулакхаца.

«Кодаме баьхка нах таьзета дукха ма-лоаттабе», аьннад цу тIа.

Нах шоайла вIаши тIера ба. Цхьаннега во деча вохханна чIоагIа новкъа хул. Цудухьа уж нах кодаме а ух. Бакъда, кодам баьчул тIехьагIа саг лоаттаве везац. Баркал а аьна дIавахийта веза.

Вай даьша веза лоархIаш хиннав хьаша ЛархIа а сийде а деза хьаший.

Боккхийча наха ду хьехараш, цар къамаьлий чулоацами маIани теркал а деш, уж шоаш хIанзарча заманца нийса болхий а хьожаш, эца деза хьа. Къоаной хьакъкъал дай ба. Царна дукха даинад дика а во а. Сий зе, лархIа цаоца эхь, эздел леладе деза. Боккхий нах беркат да. Цар доккхал ду таханарча замах. Нийса кхетаду тахан вайна хьалхашка латта декхараш. Уж ба вайна хьалха латта безараш, царца цхьана къовсам лоаттабе беза воча вай халкъа зе деча Iаьдалашца. ХIаьта уж тишденна Iаьдалаш дика да яха къоаной харцлув. Уж кIезига а ба. Вай тахан цхьанна сагага зе дайтаргдац воай халкъа. ХIаьта пайдане доацар дувцар. къаьна вале а, къона вале а, зуламхо ва. Вай царна машар хургбац.

Бакълув Озиев Салман. Даьхе лораеш веннар ше дIавеллача валлийта веза. Дуккха боахь Даьхе лораеш тIем тIа баьнна гIалгIай къонгаш Россе, Украине, кхычахьа цIабекха. Цар цига сий а ду. ХIаьта машар ха йолча хана веннар Озиев Салмана ма-аллара, шийн дезал болча цIа а вена, дIавеллача нийсагIа да.

Тахан вайга ца товш дола энжи, Iовдала Iаьдалаш дIадаха деза. Вай дутаргдац воашта юкъе вайна эхь деш дола Iаьдалаш.

М. ВЫШЕГУРОВ,
Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен университета студент.

Лор, тIема ветеран

...1943 шера дар из. Вай мохк дIалаца баьхка хиннача фашисташта тIатаIаш, уж садаккха ца буташ, цар лаьца цхьаккха чIоагIало меттахьа ца юташ тIом беш дар Ше Эскар. Цу хана Кишиневски операци еш хиннача вай эскара 312 стрелкови полка юкъе вар фельдшер Альтигов Ваха. ДогIа санна массе тайпа пхорч делхаш латтача тIема юкъе а нийслуш доарахой кIалхара боахар цо, царна ханнахьа медицински новкъостал дора.

— Къаьстта дагалыт сона се вай доазон тIа кхаьча ди, — яхаш дагадоагIа Вахийна. Дукха сатийса, дIаьха тIема наькъаш даь ди дар из. Сов гIадваха тхоай санбатерча сай новкъосташта санинструктора Есии Василенеи Горбатии Степанаи мархIанйккхар со, гитлеровцаш вай мехкара дIалелхабаь хиларца дIаькъалбийцар аз уж Со санна гIадваха, вIаши кхааш доахаш вар шевар а цу дезача дийнахьа.

1940 шера фельдшерско-акушерски школа чакхъяьккха къона специалист вар Альтигов тIем тIа водача хана. Медицински институте деша ваха кийчлуш вар из тIом хьовча хана. Дукхача наьха а санна, дагалаьттар дита дийзар тIаккха Вахий а.

Лораш кIезига хиннача цу хана эскаре гIулакх дарах мукъавалийта ше воллачехь, шийн лоIамагIа тIем тIа вахар Альтигов.

119 стрелкови дивизе 240 полке нийсвелар из. Черниговски области эттар из эскара хьалха тIем тIа. Шоашта духьал латтача ЦIеча Эскара тыле десанташ хувшайора фашисташа. Къиза тIом хилар цига Альтигов юкъе а волаш. Йоккхий топаш, бомбаш еттар немцаша, Iолох а яле, пулеметаш еттар самолеташа. Цу тIем тIа вийр Ваха юкъе волча полка командир полковник Витушкин. Цига гитлеровцашта духьал оттарал совгIа, уж тIехьашка а баьхар, из юкъе хиннача вай эскаро юхахьаьккхар немцаша дIалаьца хинна Жлобин, Рогачев яха городаш. Бакъда уж дукха ха ялалехьа юхадIаяьхар моастагIчо.

Цигара хала доарахой нийна, эшалонаца Гомеле вахар Альтигов. Цу городе хиннача тIем тIа нийслу из, цига чов а хиина госпитале вохийт из.

Автомат бе а елла, тIом бе отташ дукха моттигаш нийсъеннай Альтиговна тIема дIаьхача шерашка, хийла валара кхерам тIаэттаб. Бакъда цIаккха а ца вохаш чакхваьннав из.

ДIаьха да Альтигова даь тIема наькъаш. Из тIом беш хиннав Украине, Молдаве, доазол дехьа — Чехословаке, Румыне, юххера а Австре. Вай мехкара фашистски гIаьрхой лелхабеш, цар лоал оттадаь хинна Малхбузен Европера халкъаш мукъадоахаш тIом беш хиннача миллионаш болча советски бIухоех цаI ва Альтигов Ваха. МоастагIашта майра духьал латтарах совгIаташ дешнад цунна Даьхено.

ТIом чакхбаьнначул тIехьагIа шийн беркате болх юхадIаболабир цо. Альтигова болх баьб Винницки области Куриловкерча фельшерско - акушерски пункте, цул тIехьагIа Макеевкерча участкови больнице, кхычахьа.

1958 шера денз Урус-Мартановски районни больница организационно - медицински кабинета фельдшер волаш хьавоагIа из. Цо чIоагIа къахьег района юрташкарча медицински пунктай болх вIаштIехьбоаккхаш.

Ше болх беча больница коллектива а района а обществени вахара юкъе халданза хьинаре дакъа лоацаш хьавоагIа Альтигов Ваха. Из больница месткома член ва, ЦIеча ЖIаргеи Шеча Беттеи обществана районни комитета председатель, района халкъа суда заседатель ва.

Цо бу беркате болх белгал боаккхаш парте райкомо, райисполкомо, больница администраце дуккхаза а сийлен грамоташ еннай Альтиговна.

А. КУСЛЕВ.

СОВГlАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1976 шера 26 апреле арадаьннача Указагlа нийслагlча пятилетка заданеши тlанийца социалистически деккараши кхоачашдеча доккхий толамаш дахар бахьан долаш СССР орденаши медалаши еннай жилищно-коммунальни боахама предприятейи организацейи болхлой, инженерно-технически болхлой, гlулакхерча наьха йоккхача группана, цу даькъе Нохч-Гlалгlай АССР гlолла:

КЪАХЬЕГАМА ЦlЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН

Алханов lалаудина — республикански ремонтно-гlишлошъеча треста наькъаш-тlаьш дехкача управлене бригадира, наставника.

Экажев Исмаlилий Хьажбикара — «Чечингтазстрой» треста управляющена.

Юдин Валентин Афанасьевича — «Чечингтаз» яхача производственни управлене автомобила водителa.

«ЗНАК ПОЧЕТА» ЯХА ОРДЕН

Галохин Николай Васильевича — Грозненски городской электросета слесара.

Литвинов Василий Ивановича — Ленински райжилуправлене № 1 йолча домоуправлене слесара, г. Грозный.

Чимикова Тамара Долхатовнана — трамвая водителa, наставника, г. Грозный.

КЪАХЬЕГАМА СИЙЛЕН III СТЕПЕНА ОРДЕН

Банникова Тамара Алексеевнана — Грозненски ремонтно-гlишлошъяра управлене штукатурий бригадира, наставника.

Бутко Варвара Николаевнана — зелено-парковни боахама Грозненски производственни треста мастера, наставника.

Костромин Евгений Николаевича — «Чечингтазстрой» треста Гудермесски специализированни гlишлой-монтажни управлене слесара, монтажника.

Саркисян Беник Агаларовича — республикански ремонтно-гlишлошъяра треста наькъаш-тlаьш дехкача управлене мастера.

«ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ» ЯХА МЕДАЛЬ

Гудаев Халит Мучаевича — водопроводно-канализационни боахама Назрановски межрайонни управлене мастера.

Садаев Шарани Шахгиреевича — Грозненски городской электросета электромонтера, наставника.

Сурис Яков Мееровича — «Малгобекмежрайгаз» треста вокхагlолча мастера.

«ЗА ТРУДОВОЕ ОТЛИЧИЕ» ЯХА МЕДАЛЬ

Вахаева lайшета — Грозненски ремонтно-гlишлошъяра управлене штукатура, наставника.

Музаев Махьмуда — «Грозгоргаз» треста слесара.

Серов Михаил Ивановича — город цlенъяра болча Грозненски специализированни автобоахама автомобила водителa.

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1976 шера 22 апреле арадаьннача Указагlа промышленни, юртбоахама, культурно-бытовой объекташ хьалъеча студенчески гlишлон отрядашца дакъа а лоацаш нийслагlча пятилетке доккхий производственни толамаш дахар, дика дешар, lилмани общественни балхаца хьннаре дакъа лацар бахьан долаш СССР орденаши медалаши еннай студенчески гlишлой отрядашца белгалбаьнна дакъа лаьцараштен уж отрядаш вlашагlъеххараштен, цу даькъе Нохч-Гlалгlай АССР гlолла:

«ЗНАК ПОЧЕТА» ЯХА ОРДЕН

Эльмурзаев lиса Юсуповича — Нохч-Гlалгlай областной студенчески гlишлошъяра отряда командира.

«ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ» ЯХА МЕДАЛЬ

Гриценко Иван Ивановича — Грозненски мехкадьтта техникума дешархочоа.

«ЗА ТРУДОВОЕ ОТЛИЧИЕ» ЯХА МЕДАЛЬ

Албаков Салмана Махьмада — академика М. Д. Миллионщикова цlерагlча Грозненски мехкадьтта института студента.

Астамирова Зура Бекмурзиевнана — Нохч-Гlалгlай наьна хьалкхен университета студентка.

Минаев Анатолий Ивановича — академика М. Д. Миллионщикова цlерагlча Грозненски мехкадьтта института студента.

Назрановски трикотажни фабрикерча швеяшта-моториссткашта юкъе дикагlа лоархlачарех я Измайлова Хьанифа. Цхьаккха брак нийсъалийтац цо ший балха тlа, сменагlа нормаш 110—115 процент кхоачашъю цо. Ший опыт дог раьза долаш дlалу шийна лала къахьегаш болча новкъосташта. Иштта хиларах массане лоархlаши сийдеши я Хьанифа.

СУРТА ТlА: швея-мотористка Хь. Измайлова.

С-Э. **ШАХИДОВА** сурт.

ПАРТЕ XXV СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЯРА

ПИСЬМОЙ ОБЗОР

Укх тlеххьарча хана дикка алсамдаьннад редакцега уха письмош. Из кхетадеш да. КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра вай республика къахьегамхоша дlадоладаь дика гlулакхаш дувцаш да царех дуккха а дукхагlа дараш. Шоай бlарччача коллективаша, бригадаша, къаьст-къаьстача хьалхалаттараша доаха къахьегама толамаш дуацаш кхаьаш доах редакцега общественни корреспонденташа. Царех ва «Грозэнерго» оператор нов. Суруджанц. КПСС XXV съезда сийна йоаржаьча яхье низ тlабахийта къахьегарца ханал диъ ди хьалха Дагестана Гергебильски ГЭС-а гидротурбина капитальни ремонт яра даь заказ тlехдика кхоачашдир «Грозэнергоремонт» яхача ремонтно-наладочни предприяте турбинисташа, яхаш дувц цо ший письмо тlа. Из заказ кхоачашдеча белгалбаьнна дика болх бир слесараша Е. Малготкина, Д. Гулькова, иштта цар бригадира Ю. Плешкова, кхычар. Съезда хьалхарча вахте дукха бензин кхоапир Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене транспортни управлене автомобилисташа, яхаш письмо дайтад тха штате воацача корреспондента нов. Тищенкос. Парте форумо ший болх дlаболабаьча хьалхарча дийнахьа шоаш кходаьча доагорца болх бир управлене шофераша.

Иттлагlа пятилетка дlайолалуча шера хьалхарча квартале мухь дlа-юха кхахьара план 110 совгlа процент кхоачаш я, шоай дош толамца кхоачашдир цар. Иштта къахьегама овсарле лакхъяра заданеш 20 процент совгlа тlеххкхоачашъяр бахьан долаш а доккха беркат даьлар транспортникашта. Духхьал укх шера дlаяхача хана 60 эзар сом пайда хилар царна.

Укх деношка, соахка къаьстта тlехьарча квартале а доахаш къахьегама доккхий толамаш дахарах РСФСР автомобильни транспорта Министерствай автомобильни транспортей шоссейни наькъийн болхлой профсоюза Центральни комитетен карара кара тела Цlе Байракх елар Грозненски автотранспортни предприяте коллективана, аьнна письмо дайта П. Попова. РСФСР-е гlолла ерригаш а 20 хьалхара моттиги Цlе Байракхи мара яц, хlаьта уж яхара социалистически яхь йоаржаяь шиъ-ах эзар транспортни предприятии 73 транспортни управлении яр, аьлар «Югавтотранса» главка начальника Ю. М. Жарапова деза совгlат ше дlалуш.

«Автолавкай шофераашта денна совгlаташ» аьнна корта болаш да С. Воронина дайта письмо. Юрта боахама къахьегамхой хьашташ кхоачашдара хан-ханнахьа кхашка, фермашка, станашка промышленни а кхачан а товараш доахка тlакхахьарах Нохч-Гlалгlай потребсоюза автолавкай дикагlбола шофераш совгlаташца белгалбаьхаб паччахьалкхен торговле потребкооперацей иштта Центросоюзен, болхлой профсоюза Центральни комитето а.

Царна юкъе ба Назрановски потребительски общества шофераш С. Албогачиев, А. Албогачиев, Малгобекски районера — Б. Ахриев, Х. Галаев, Грозненски районера — Х. Ахмадов, М. Гелогаев, Надтеречни районера — Т. Юсупов, Э. Хажмурадов, Шелковской районера — М. Арсанукаев, Ачхой-Мартановски — районера Г. Чапхаев, дуккха кхыбараш.

Веденски леспромхоза болх бувцаш нов. Цуева укх деношка дайта письмо да «Квартальни план — ханал хьалха» аьнна корта болаш. Российски федераце леспромхозашта юкъе шерра социалистически яхь яьржаяр укх шера план 15 ди хьалха кхоачашъяра. Хlаьта хьалхарча квартале тlанийца социалистически деккхараш толамца кхоачаш а даь дикагlдолча боахамий мугlаре дlаотта вlаштlехьдаьлар цун. Цу хьуй боахама участкашта юкъе йоаржаяьча социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхар Хайдаев Вада керте латтача Мехкетински хьун участка коллективо. Ялх ди хьалха квартальни план кхоачашйир цар.

«Хьувкъама бола боккха тешам» аьнна корта болаш да юрта корреспондента нов. Хизриева Курчалойра дайта письмо.

— Мелиораци ярца хиш дехкача лаьтташка хоадам боллаш хьувкъам баккхара йолча КПСС XXV съезда мероприятеша дегаш ураоттадаьд тха юрта боахама къахьегамхой, — аьлар В. И. Ленина цlерагlча колхоза председатела нов. Абдурзукова. — Хlаьта кердача пятилетка хьалхарча шера хиш дехкача кхашкара дикка дуккхагlа ялат чудара lана юкъе деш кийчлуш хиннаб тха колхозхой.

Урус-Мартановски районерча корреспондента нов. Мадагова а ший заметка тlа дувц квартала план кхоачашъярах. КПСС XXV съезда сийна йоаржаьча социалистически яхьа темпаш лохъялийтац района хьайбаш леладераша. Соахка цу хана хинначунца нийслуча 23 процент алсам а йолаш укх шера хьалхарча квартале шура яккхара хьалхара моттиг яьккхар Мичурина цlерагlча совхоза Гуцаев Салмана кулгалдеча ферма хьайбаш леладераша.

Дlайхача дешаца хьоахабе беза шура яккхара квартальни план 8 марта кхоачашъяь бола «Гехинский» совхоза хьайбаш леладераш. Иштта дlаяхача кварталах шура яккхара а из паччахьалкхенга йохкара а тlанийца социалистически деккараш толамца кхоачашде вlаштlехьдаьлар «Труд», «Урус-Мартановский» яхача совхозий хьайбаш леладерий.

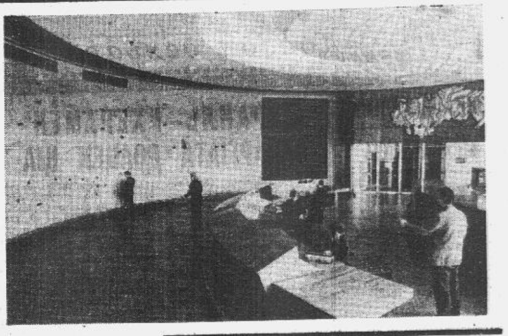

Вай мехка энергетически потенциал хlара шера дегlайоагlа. Из бахьан долаш Москве вlашагlйолла йийзар энергетикана оперативно кулгалдара, хьаухаш йолча информацешта сихагlа обработка яра, электроэнерги дикагlа дlа-юха нийсъяра йола керда пункт. Иштта центр болх бе йолаеннай. Из йиллай 400 квадратни метр совгlа площадь йолча йоккхача зала чу. Укхаза оттаяьй «Электропульт» яхача Ленинградски заводе хьаяь кердагlа йола аппаратура.

Цхьа пен дlалаьцаб ахсфера хьисапе хьалъоттаьча диспетчерски щито. Карта-схема хьалхашка латт йиъ диспетчерски цаl оперативни пункташ. Электронни машинаша хьател мехка энергетически пхаьний дерригача хувцамех йола сведенеш.

СУРТА ТlА: укхазара тlахьожам лоаттабу, управлени ю СССР Едини энергосистемана.

В. КУЗЬМИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Ха зехьа йоаяц

Къона боахам ба Гудермесски района «Восточный» яха комсаш лелаю совхоз. Соахка мара вlашагlъеллаяц из. Совхоз къона яле а дукха ба цу боахаме юрта боахама культураш кхееш опыт lоаяь цlи хеза нах. Иттлагlча пятилетке чуэцаргболча хьувкъама тешшаме лард йолла гlерташ низ дlакхоачар деш, еррига шоай говзал оарцагlъаьккха къахьегаш ба хlанз. Дийнахьа а бус а хьахоз кхашкара болх беш йоахкача тракторий моторий низ бола оаз.

Совхоз комсаш лелаяра специализаци еш яле а хlанз а йоккха моттиг дlалоац укхаза ялата ювча культураша. Иштта, гурахьа дув кlа 450 гектара тlа дlадийра соахка.

Доккхал деш хьеж кlа дlадийнача кхай тlа совхоза керттера агроном Кунаев Абу-lали. Хlаьта тамаш а яц. Боарамагlа листа тlадаьннача кlиво баьде баьцара бос болча боккхача къувса таралестаду кха. Гуш яц оасара баьцаш кхыметтел кхай йисте а.

— Дег тlара болх баьб укх кхай тlа соахка гурахьа тха кхаш леладераша Агротехника бокъонаша дlадеххача тайпара лаьтта кийчдаь лакха кондици йола фу тоссаш ший ханнахьеи дикен дlадийра кlа. Хьийга къа зехьа дайнадоацилга гуш да хlанз. Хlара гектара тlара кlезигагlа дале 25 центнер ялат даргда укх кхай тlара, — аьлар ше уйлашка а ваха кхай тlа хьежаш лаьттача Кунаев Абу-lале, ши-шийца лувш санна. Тlаккха цlаьхха сога хьа а хьежа, вела а къежа. — Бакъдар аьлча тха кхаш леладераша хlара гектара тlара 20 центнерал кlезигагlа ялат чуийца шу дагадагlац сона нийслагlча пятилетке а, — тlатехар цо.

Доккха дехкар тlанийцад укх шера совхоза кхаш леладераша Цар дош деннад хlара гектара тlара 23 центнер кlа чуэца. хlаьта хий дехкача кхашкара хlара гектара тlара 28 центнер чуда лерхl.

Цхьабакъда из толам баккха безам бале хlанзчул тlехьагlа а дикка къахьега дезаргда кхаш леладерий. Соахкара гуйре, lа йоачана сутара хилар бахьан долаш кlезига я лаьтта lайна тlоадал. Из кхашка масса хана боагглача боарамагlа хилийтара халданза йоакхо е ездаргья, кхыдола lунал де дезаргда гурахьа йийнача культурашта дlахо йодача хана. Уж дерригa гlулакхаш совхозе кхетаде ма-дезза кхетаду. Цунна тешал ду хlанз боахаме чакхдоахача балхаша а.

Хlара гектара тlа шиъша центнер кхоачийташ аммиачни селитраца бlаьсти юв подкормка яьчул тlехьагlа, оасара баьцаш йоаяра гербицидаш техар гурахьа юв культураш дlадийнача кхашка.

Каналий чура хий хьвоза низ бола ши насосни станци догlан хьисапе хий детта ДДН-70 марках йола йиъ установкен я боахаме. Цlакха ца хиннача тайпара сихен дикен тоа а яь кийчйир совхоза механизатораша из еррига техника. Дика цlенйир еррига хин система. Хlанз гурахьа йийнача культураштa вегетационни хьисапе хий дуллаш ба lай совхозе болх баьча агрономически курсашка хий дилла lомабаь хинна нах. «Хlара балха денна — дикала Знак» яхача девизах дийнахьен буси болх бу цар, хlара гектара боарамга хьежжа дlакхача деза хиш дlакхачийтара хаддаза йоакхо а еш.

Дика болх бир механизатораша бlаьсти юв культураш дlаювш а. Звеньевой методах болх беш агротехнически дикагlа йолча ханашка дlайийна яьхар цар цхьан шерай дуккача шерашкеи тlаювла баьцаш, шекара свеклеш ялата а доакъара а лаьрхlа дlайийна хьажкlаш. Звеньевой методах болх беш кхашкара дерригa балхаш ший аргlага хьежжа цхьатарра ду. Иштта, хьалха культиватораши маккаши тlехьатесса тракторaш йолх, царна тlехьа фу дlадув агрегаташ. Кхай йисте латт техника товю «техничка» яха машин, заправщик.

Звено хьисапе болх беш кхашка ду балхаш сихагlен дикагlен кхоачашде торо хул, цул совгlа хlара агрегатагара дукхагlа пайда эца а йиш хул.

Комсаш лелаю совхоз хилара тарра укхаза кхею керттера культура комсаш я. Хlанз 284 гектар моттиг дlалоац цу культура боахаме. Лаьтта кlалара хьамукъа а чьха чlа езаш хиннараш чlа а чlа шпалерах хьалъеххаш я комсаш. Дика бу из болх механизатораша Мачигов Эдилсолтас, Хатаев Селимсолтас, Лакаев Андрея, Дадаев Султана, кхычар. Балха норма юкъера лаьрхlача 150 процент кхочаш ца еш ди дlадахийтац царех хlаране.

Йоагlа йоакхо ю совхоза кулгалхоша наьха балха говзал лакхъяра. Совхозе болх баьча курсашка, Калиновски профтехучилище дешаш дуккача механизатораша лакхйир шоай профессиональни говзал. Цул совгlа хlанз Шелковской района «Бурунный» совхозе комсаш лелаяра опыт lомаеш совхозера вахийта ткъаь итт саг ва.

Укх шера шоашта хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдергхиларах шеко яц «Восточный» совхоза кхаш леладераша.

М. ХАМАТХАНОВ.

15 миллион совгlа керда квартира

Укх тlеххьарча пхе шера СЭВ-а членаш долча европейски социалистически мехкаша хьалъяьй 15 миллион совгlа квартира, цу даькъе Болгаре — 230 эзар квартира, Венгре — 430 эзар, ГДР-е — 609 эзар, Польше — 1250 эзар, Румыне — 800 эзар, СССР — 11196 эзар, Чехословаке 614 эзар квартира. Цу шерашка керда квартираш кхаьчай, шоай чуlеча моттигий хьалаш тоадаьд социалистически содружества мехкий 60 миллион барггача гражданаша, е цу мехкашка бахача нахах 16 проценто.

Хlара шера «Юкъарча рынка» дерригача мехкашка ечул цкъан ахаззен дукхагlа квартираш хьалъю СЭВ европейски мехкаша. Дунен эггара дукхагlа чуlе моттигаш хьалъяьраш Советски Союзи Америка Вlашагlххийтта Штаташи я. Цхьабакъда цу даькъе укх массехк шера тешшаме хьалхарча моттиге латт хlара шера 2200 эзар совгlа квартира наха чуховша дlателаш йола СССР.

Цхьабакъда квартираш дукхагlа е кlезигагlа хьалъю яхача дешах лаьтта lац гlулакх, керттердар — берригача наха хьалхашка саготта эттача цу проблемаца принципиальни гlулакх леладарах, из къоастаяро лерхlарехи цун методехи латт.

Чуlеча моттигий проблема йиззза кхоачашъелга — хlара дезала дика кийчъяь квартира хулийтилга — социалистически мехкий коммунистически болхлойн партей программии положени я. Укх тlеххьарча иттташ шерашка дукхагlа хиннача экономически тороаша СЭВ-а мехкашка йиш хилийтай из декхар тlатеlга кхоачашде доладала. Масала, укх тlеххьарча йиъ пятилетке Советски Союзе хьалъяьй еррига а лаьрхlача ши миллиард квадратни метр совгlа чуlе моттиг, е 45 миллион совгlа квартирей хlаране шо-шоай цlеноши.

Керттера лостамаш КПСС XXV съезде дийцан чlоагlаьи йолча иттлагlча пятилетке чуlа цlеноши хьалде юха а шерра программа оттаяьй. 1976—1980 шерашка вай мехка хьалде лерхl еррига а лаьрхlача 545—550 миллион квадратни метр чуlе моттиг йола цlеноши, тlаккха йиш хургья кхы а 50 миллион совгlа сага чуlеча моттигий хьалаш тоаде.

Вежарашха долча дерригача социалистически мехкий кердача пхе шера планашка хьахьекха дуккха чуlе цlеноши хьалделга укхаза халкъа вахар дlахо тоадара лоархlаме лостам лоархlаш да. Уж хlамаш теркал а деш, чуlе моттигаш хьалъярген лелаярген дlадодачох доккхагlдола дакъа шоашта дlатlаэц социалистически паччахьалкхенаша, уж массанега а дlакхоачаргйола гlулакх а деш.

Вай мехка квартиргеи коммунальни гlулакхаш дарген (сердал, газ, йlоахъяр, дlайхий) додар юкъера лаьрхlача дезала дерригa дlадодачох 4 процент хул. Лоархlаме да, СССР-е квартиргеи коммунальни гlулакхаш дарген бола мах укх массехк итташ шерашка кхы lотlа ца кхеташ хьабоагlаш хилар.

Из проблема къоастаелга кхыча тайпара леладу чуlе цlенош хьалдаро керттера лерхlар гlишлош еча компанеша пайдаш делген шоай доалахьа дуккха цlенош долаш бараша кум йоаккхилгей долаш долча капиталистически мехкашка. Цига чуlе цlенош хьалделга, дукхагlа е кlезигагlа хьалделга базар тlарча маьхашца нийслеш да. Цхьабакъда, из мичча бесса дале а, чуlе цlенош хьалдарга бода мах даим безлу, дукхагlа хул укх тlеххьарча шерашка боарам боацаш лакхбенна квартирех бода мах а. Масала, США къахьегама статистика даннеегlа юкъера лаьрхlача городе бахача виъ сагах латтача дезала чуlеча моттигага бода мах цун бюджета диълагlа дакъа хlанз лацац аьнна дlаловцаш ба. Тахан СССР-ерчул ткъоазз хlана бац аьнна лакхагlа ба США квартирах бода мах. Англе дукхагlа йолча хана болхлой алапех ах дlалоац цо.

Дика, кийчъяь квартираш капиталистически мехкий мугlаререча граждание кисаца нийслуш яц. Дуккхача малхбузехьарча мехкашка квартирах бода мах хиларах lалаьмате дукха квартираш наьха торо а йоацаш яьсса латт. Масала, 1947—1975 шерашка Итале яьсса лаьттай 300 эзар квартира, ФРГ — 220 эзар, Франце — 800 эзар, США — 3 миллион совгlа.

ООН-а специалисташа лаьрхlад, хlанз дунен тlа 200 миллион совгlа квартира ця тоъаш хилар. Геттара дукха моттигаш тоъаш ца хилазз проблема дlахо йодача хана кхы а халагlа хургья. Хlанз бахача наьха дукхалан йолаш йолча чуlеча моттигаштеи юкъера соотношени кхы эшч ца ялийтара хlара шера 40 миллион квартира хьалъяннаа яргъяц. Хlаьта ма-дарра аьлча уж 10 миллион мара хьалъяц.

Дегlаухача чуlе цlенош шерра хьалдара хlанз укх сахьата кхоачам болаш ахчей материально-технически ресурсаши йоацаш долча дуккхача мехкашка къаьстта чlоагlа эш дика кийчъяь квартираш. Кхетадеш да, социалистически содружества мехкашка чуlе цlенош хьалдара проблема къоастаяра опыт цу мехкашта, цар экономически тороаш лакхъяларга хьежжа, тlа-тlа дукхагlа теркам тlаозаш бола хьоккхам хулаш хилар.

Глеб СПИРИДОНОВ,
политически обозреватель. (АПН).

Кlаьд ца волийта «молхаш»

Итт шу совгlа ха хьалхагlа Москве вlашагlъеллача Ерригсоюзни технически эстетика lилма-тохкама институто эргономикаи дизайнеи даькъе тохкамаш ду. Москве, Ленинграде, Горьке, Тбилисе, Риге, кхыча промышленни центрашка вlашагlъеххача художественно-конструкторски бюрой гlулакхашта кулгалду. Цига кийчъю машиннийи балха мебелей конструкцеш. промышленни интерьерий проекташ. Дизайнерий балха диапазон тахан тоъал шера я — Ново-Воронежски атомни электростанцена управлени ега постагара Москверча дулха комбината сосискаш деча отделенега кхаччалца.

Масала, Москверча игольно-платинови завода цехе баьхкача дизайнераша теркалдаьд болх бу моттигаш вlаштlехьъяхара гlулакх лертlа ца хилар. Цудухьа балха из оагlув лертlа яккхаргара дlаболабелар уж цех кердаяккха. цхьа участок шоллагlчох къоастаеш ардакхех ехка яьхка йовкъаш дlа а яьха царна меттел ехкай стеклоалюминах яь боккъал хоза йовкъаш; чердача дото бессача тховнах хьалъеххар шура сана кlайча lоакъингах яь светильникаш. Пенийн обордованен гов дукха бола баьццара бос сенца хувцаргба а хьежаб.

Хlаьта вlалла дукха ха йоацаш хилча санна хет, дуккхача промышленни предприятешка духхьал бесагара а духхьал баьццарчунгара а дlаболабенна. Из бос бар физиологаша могабаь, хlаьта цхьа бахьан доацаш а могабаьбацар: хlама гуш йолча бlарга цlера юккъе латт баьццара бос, кхы мел долча бесел дикагlа тарлуш ба из бlаргаца, цудухьа бlарг, цу бесаца са а лоlаш, кlезигагlа кlаьдлу, балха хьнар айлу...

Эггара тlехьагlа даьча тохкамаша из уйла хийцай. Гуча даьннад, тховнагара нийнага кхаччалца баьццара цех сийна буц мо мара естественни ца хилар.

Овлангара деш хувцадала доладелар цехий куц. lажагlа басар хьекхар Ригерча ВЭФ яхача завода приемникаш вlашагlъехкача кочвейеоий пенашта; розови басар хьекхар «Красная звезда» яхача лоаллахерча моледаш еча заводе центровка участке; lажагlча яьшта гошахьа сийна оасаш хьоарчадио «Калев» яхача кондитерски фабрика котельне. lаьржача тховна кlал вlашагlъйина гу укхаза бlарга цlе, баьццара, шаькъа бесса турбаш. Хlаьта цо кlезига цецвакхацав — lаьржа бос, lилмо мел яхачунга хьежача, новкъа хила безаш ма-барий. «Из бакъдац! — духтlаваьккхар слесара Хейно Таркена. — Новкъабар кlай бос. Цунна юкъера хьагуш хинна бе-бесаш дола турбаш товш яц».

Из дерригa деча хана бокъо йоацар леладеш хlама хинна дац. Цlеной чухьений проекташ оттаеча хана художникашеи архитекторашеи теркальяьй здане башхалонаш а (котельнерча lаьржача тховно лакха хетийт), сердало чуйиллара тороаш а. бе-бе бесаш цхьана тардарах хула сапаргlато а, технологи а, тlаккха юххера а, бlарга син физиологи а. Цар ког гlортозга яьй дизайнерий опытах а къахьегама психологе опытах а.

Тlаккха баьццарча беса фу де деза хlаьта? Баьццарча бесацара безам дlа мича боал е болхлой а, е дизайнерий а. Вешта цхьа моллагlбола баьццара бос бац, дийна зизаш да. «Завод-беш» — поэтически хьисапе хозде гlерташ аьнна дешаш: масала, «Калибр» яхача московски, «Автогенмаш» яхача одесски заводий, бlаьш кхыйолча предприятей цехаш бешамашта юккъе йоахк Днепродзержинскерча коксохимически комбинате фо цу городерчул цlенагlа лоаттаду бешамаша. Город-беш хинна дlаэттай укх тlеххьарча итт шера эзараш гаьнаш дlаегlа, паркашка башха-хоза 20 гаргга lам хьабаь улицашка хоза хьаж экхийта миллионаш розаш дагlа Донецк а.

...Цхьабакъда lажагlа бессача пенех, хоза хьаж йоагlача розаех, хlаьта иштта цlена дилача оргачически кизта корех е куполех — цу дерригех а догдоахийла мара хlама юхеюсаргьяц, нагахьа санна предприятера дом дlа ца боаккхе. Производстве дом ма-боахий йоллача хlамо — кlоро, кварцо, алмазаша, металлаша, тай хьувзаш, чай, шекар, тхьамка деш... Дом боах металлургически заводо, электростанце, маькх йоттача пекарне, чопилгаш деча фабрико... Торфа, кlора, аьшка дом хьалувца фильтраш а хlаьта иштта фенолах, сернисти ангридах, фтористи соединенеех хьакъестача газех фо цlенду керда установкаш а хьаьй укх тlеххьарча шерашка. фабрикаштеи заводаштеи гонахьара фо цlенагlа хулаш доагlа. Чухьа, цехашка тlаккха? Массазара яраш санна йолча вентиляторашта маган аьшка. коруидови е пластмассови дом соцабе. Цхьабакъда пылесос яц ца могаш, хlаьтта иштта цун схемагlа хьаяьча къаьстта шоай тайпарча, аьшкаш хьокхача производстваца юкъарчал доацаш ювзаенна йолча пневматически установкаша а бу болх дика. Аьшк хьокхаш латтача моттигера дlаувз пар 99,9 процент дом.

Уж установкаш хьаяьй 1975 шера 50 шу дизача къахьегам лорабара Ерригсоюзни lилматохкама институте. Профсоюзий кара йолча цу институте ший болх дlаболабаьб цехашкарча фенa хила мегаргйолча боарамал зуламе вещеставш тlех ца ялийтаргара. Цо могадарах къахьегам лорабара хьакъехьа, вибрацеи гlар-татацеи къоасам лоаттабара хьакъехьа. хlаране ши-ше лоравергвола хlамаш къаьст-къаьстача болхлошта lалашъяра хьакъехьа дуккха соцамаш даьд СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о, къаьст-къаьстача ведомствавша. Къахьегам лорабара техникаи производственни гигиенаи 100 совгlча паччахьалкхен стандарташта, правилашта лерде йийшай института даннеш.

Хетаргахьа мехка цхьаь цаl завод а фабрика а яц къахьегам лорабеча институто ше, е цунца айхха бувзам болаш, е юкъерча планагlа болх беча 50 отраслеви институтех цхьанне кийчъяьча гонахьара фо лорадеча средствах пайда ца эцаш.

...Цехера фо демах цlендаьа. цхьабакъда дохьаж даллийсад цунах. Цунца къовсам лоаттабара способаш дуккха а я. цхьабакъда эггара керттердар — из доаллаш хиларах ший ханнахьа хоам бар. Къахьегам лорабеча институте кийчъяьй укусуни кислотай, укусуни антидрида, синтетически хьаьнача кислотай lи гlаттарах хоам беш йола фотокалориметрически газоанализатор-автомат.

...Конвейерах лоравечул аттагlа хиннад саг демах, дохьажах, татах лораве. Дуккха хlамаш хьаеш йола производство конвейер йоацаш мегац. цхьабакъда конвейера хьалхашка беш бола болх сага унахцlеночча кхераме ба халданза тата хиларах.

Конвейер юхаоарга догдаха йиш ханнай физиологаш цунга хозза дегlала а баха хьежачул тlехьагlа. Къахьегаш боахкача хана болхлошка фу хьал да хьежаб уж, цар белгалдаьд сага болх аттагlа маца булу а халагlа мича хана булу а хьахьокхаш дола «кlаьдвалара жlаха». Цул тlехьагlа физиологаша кlаьдвалара духьалара ши «молха» могаяьй. Хьалхаръяр: лелаш хувцалуш дола тайпа лент хьадар — смена йолаеннача юххье саг балхаца дlашаьовалийтар духьа шорттига, цул гlехьагlа массаза санна. тlаккха смена чакхйоалаш юха а шорттига леларгдолаш. Шоллагlъяр: цхьа ха яккханза, кlезиг-дукха юкъ юкъе йолийтанза яргьяц, масала, обед даале сахьат хьалхагlеи обед даьчул гlехьагlа сахьат даьннача гlоллеи. Из цхьа ха йоаккхача хана наха гимнастика ю. халхабувл (физиологаш къаьстта гlера ма-бий хlанзарча ашарашта). Иштта болх бу московски сахьатий заводий, Ригерча радиозаводий цехашка, кхыча гlородашка.

Цхьабакъда конвейераш бе-бе хул. Сахьаташ дераштa цу «молхаша» новкъостал ду, хlаьта кога гlирс бераштa, практико хьахьекхачох, хайра новкъостал дац. Царна эггара дикагlйола молха я, йоах специалисташа. — къахьегам гlойлечагlча тайпара вlаштlехьбаккхар. Из де эггара хьалха хьежар Москверча юкъарча педагогически психологе Институтерча профессора Дмитрий Ошанина лабораторе болхлой. Цар могаярах 20 шу хьалхагlа Москверча кога гlирс арахецача цхьан фабрике балха юкъейихьай функцешта компенсаци ю системаш яр. Болх беш йолча кхалсаго конвейер тlа lуйрийна цхьа операци кхоачашъеш хиннай. делкъел тlехьагlа — цхьаькха. шоллагlча дийнахьа — кхоалагlъяри йиълагlъяри. Юхьанца аьтта кулга, тlаккха эрттачоа низ тlагlоргболаш хувцалуш хиннай операцеш. хlаьта шоллагlча дийнахьа дукхагlча даькъе маьженаш хьеяра ца а беш, бlарга lуналца беш хиннаб болх. Цу тайпара система бе-беча хьисапе дlайоаржаяьй кога гlирс беча еррига фабрикашка гlолла. хlаьта, масала, Мински тракторни яр санна йолча заводашка конвейера хьалхашка къахьегача болхлошта цхьан профессегlа а ца lеш, массехк профессегlа бе-бе операцеш кхоачашъю: цхьан кlиранна слесарь-сборщик волаш болх бу сага, шоллагlча — контролер, кхоалагlча кlиранна — кийчача машина тохкам беш.

Цунна тарра болх беш гургба эггара сатем боаца конвейер — машинаш вlашагlъеххар. — психологаш оарцагlа а баьнна «теяьча» Тольяттерча Волжски автомобильни заводе а.

...Керттерча конвейере гlолла сих ца луш, чекагlа йолхаш санна тайжжа йоах сийна, сира, боала беса машинаш. Цунна хьалхашка маьженаш укх тайпара хьею слесараш: хьалхашкахьа гlа боаккх, юст, найсъю подвеска дlадолл, гlа тlехьашкахьа боаккх, хьежаш латт юха а хьалхашкахьа гlа боаккх. Иштта латт из бlаргчача дийнахьа. Даим цхьатара лелаш болча цу балха тlа уралатташе а тхьовсаргва... Цхьабакъда цу тайпара хlама нийслац. Дог доацаш яц конвейер. Цун балха боарамо сихха теркалду сага дегlагареи дегагареи хьал. Из цхьа моллагlча тайпара шаьоралийтаван «кlаьдвалара жlакаца». Психологаша могадарах укхаза конвейера сухал-хьалхарча сахьата из халданза lотlаеттадургйолча хlаьта саг ше теркал а ца еш балха боарамца дlаlамаргволча тайпара нийсъяь я. Хlаьта цун хьинар лаьгlделча, конвейера сухал а лаьгlлу саго из теркалдергдолчеи цунна атто холургйолчеи тайпара.

«Заман у» яьхад конвейерех уж хьадагалаьцача дийнахьа деиз. Хlанз цу лазара а дарба де lомабеннаб.

Сергей ИВАНОВ. (АПН).

Доазол дехъара

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ МЕХКАШКАРА ХОАМАШ

ПОЛЬША: ХЬАЛЪЕШ Я «КАТОВИЦЕ» ХЬАЛХАРА АРГIА...

Халкъа Польше лоаладу болат 1980 шерале. ПОРП VII съезда решенешка лаьрхIача тайпара, 22 миллион тоннага дIакхоачадергда. 1975 шераца нийсдича 6.5 миллион тонн дукхагIа хургда из. Керттерча даькъе из вIаштIехьа доаккхаргда Советски Союзаца айхха цхьана гIулакхаш леладеши ю технически новкъостал деши хьалъеш латта «Катовице» яха керда металлургически гигант болх бе йолаялийтарца.

Польша исторе чухь эггара йоккхагIйола гIишло балхаш чIоагIа сихдаь хьалъеш латт. Кийчон балхаш, ховш ма-дарра, 1972 шера дIадоладаьд укхаза. ХIаьта укх шера октябре а тIехьа эггара хьалхара металл лургда «Катовице». ХIанз хьалхарча аргIан объекташка — 3200 кубически метр чe йолча домне, прокатни, кислородно-конверторни, агломерационни цехашка вIашагIйоллаш латт чоалханегIа йола оборудовани. Цу цхьан ханча кийчъеш кадраш а я. Шийтта эзар гаргга хургболча специалисташа квалификаци Iомаю польски заводашка, хIаьта 600 саг Советски Союзе стажировка еш ва.

«Катовице» хьалхарча аргIо шера 4,5 миллион тонн болат лоаладергда.

(Интерпресс — АПН).

◆

ВЕНГРИ: ЦЕМЕНТНИ ЗАВОД

Бюкк яхача лоама кIал, Белапатфалва яхача юрта юххе, шерра моттиг чулаьца хьалбеш латт пхелагIча венгерски пятилетка кердача доккхагIа долча гIирсех цаI — шера 1250 эзар тонн цемент арахеца лаьрхIа завод. Кердача предприятена керттера технологически оборудовани лургья Советски Союзо, Чехословаке, ГДР-о. Доагора меттел хургья цунна «Братство» яхача магистрале гIолла Венгре йоагIа советски Iалама газ. Эггара хьалхара продукци кхо шу даьлча лургья заводо.

Цу тайпара йоккха цементни завод хьал ца йича ца йоалаш эттаа дош гIирсаш дукха хьалдеш хилар бахьан долаш. Масала, соахка венгерски гIишлонхоша 4.8 миллион тонн цемент «йаьхар», хIаьта 1980 шерага кхоачаш, хетаргахьа, ялх миллион тонн эша а мег.

(АПН).

◆

РУМЫНИ: ТАНКЕР - ГИГАНТ

Констанцера кемаш дераш мухь а тIехьа хи тIара дозал 150 эзар тонн хула танкер хьалъе болабеннаб. 304 метр йIаьха, 46 метр шера, 13-зза вIаштIардаь пIеноюш миссел лакха хургья из. 28 эзар говра низ болча двигатело танкерга йиш хулийтаргья 16 узлага кхоачаш сиха даха. Румынски кемаш дара исторе чухь эггара доккхагIдола из кема хьатIадоагIача шера хи тIа доаккхаргда.

В. ГУБАНОВ,
АПН соб. корр.

Бухарест.

◆

ЮГОСЛАВИ: КЕРДА ТРАКТОРНИ ЙОЛАШ Я

Белградерча кердача тракторни завода керттера конвейер болх бе йолаялийтара сийлахьа гIулакх тIадилалад Бранко Вуковича — пхи эзар сагах латтача коллективерча эггара йоккхагIа опыт йолаш болча болхлоех цхьаннена. ВIашагIйохка йолаьй 35 говра низ бола «ИМТ-533» яха тракторaш. Мае дукхха хьае йолаергья 150 а 210 а говра низ болча машиний ши модель кхы а.

Цхьай шераи кхаь беттаи хьалъяь яьннай керда завод. Ерригаш а хIана яц аьнна йола производствени процессаш автоматизаци яь я. Цо шера 40 эзар трактор арахецаргья.

А. ШЕРСТЮК,
АПН соб. корр.

ИЗРАИЛЬ—КХЕРАМЕИ САПАРГIАТА ДОАЦЕИ ЦIА

ХIара Iуйрийна Тель-Авиверча канадски посольства коанаIарашка йIаьха аргIа а лаьце дIаовтт Канаде баха шоашта мукъа баларга сатувсаш бола израильтянаш. Иззамо сурт бIаргаго йиш я, яхаш язду «Оттава джорнэло», кхыча пачхьалкхений дипломатически представительствай цIеношта хьалхашка а. ТIа-тIа дукхагIа дехке бувлаш, са лаке кхоачадаь нах бIаргаш дIахьежачахьа дIабахха кийча ба «сатийсача лаьттан» тIара.

Израила финансай министерства даннешка хьежача — канадски газето йоалаю уж — соахка мохк а бита дIавахав 19 эзар саг. ХIаьта ма-дарра аьлча, яхаш язду «Оттава джорнэло», эмигранташ царел дукха а дукхагIа ба. Доазол дехьа туристски наькъагIа бахачара Израиле юха ца боагIаш Iа дуккхабараш.

«ЙИОРДИМ», Е «БУХ ДОДАШ ЛАТТАЧА КЕМА ТIАРА ЦИЦХОЛГАШ»

Из проблема шоашта сов новкъа хиларах шоайла а кхыча мехкашкара баьхкаращца хIаьта а ювца ца ловш ба израильтянаш. ● Цхьа ха хьалхагIа деиз даймехкахой шин даькъа бекъ цар: «олим» тайп-тайпарча бахьанегIа Израиле Iе лаьрхIараши «иордим» — эмигранташи. «Иордимех» каст-каста йоаккхаш кхы а цхьа цIи я: «бух додаш латтача кема тIара уда цицхолгаш». Цу дешашца я гоамал а хьагар а. Кхы цхьаькха цхьа хIама а да — сионистски пачхьалкхен кемах лотор дулаpгдоаца къорг ийккха хилар бакъдаь тIаьцар.

Нийса йолий тIаккха «иордимашта» еш йола Iоттар? — хаттар ду «Оттава джорнэло». Ше лу жоп а: яц. Соахка Израилера дIабахарашта юкъе дукха ба Iилмахой, инженераш, тохкамхой — е бох лаха ца могаш биса, е тIа-тIа чIоагIлуш латта вахара халонаш кхы дIахо ла ца могаш хинна нах. Ше яхар корта боалаш ца хетадалийтар духьа «Оттава джорнэло» кепатох «Гаарец» яхача доккхагIдолча израильски газета обозревателa Амнона Рубинштейна дешаш: «Вайна юкъе иордимаш хиларах е ягIац тамаш, уж хIанз укх сахьата башха дукха ца хиларах е йоагIа».

«Файнэншл пост» яхача канадски газета тIа кепатеха араяьккхай массехк бутт хьалхагIа Израиле хиннача Шелдон Гордона корреспонденци. «Олимашта» юкъе, — язду цо, — тIа-тIа чIоагIагIа даржаш да чам байнеи догъийккхаи хилар. Унзаре чIоагIа доладеннад шо-шоашта етташ бовлга. Зуламаш делгеи «Iаьржа рыноки» массаза а долаш дола хIамаш да. ТIема гIулакхашка дIаухийтар 1973 шера деиз кхозза дукхагIа хиннад, социальни гIулакхашта хьежаду ахча ше хиннача кхы меттахьа ца доалаш латт».

ЙОККХИЙЧА ТОПАШТА ДОЛА ДУЛХ ХИЛА ЛАЦ

Сионисташа паьха синой лоархIам беча гроссбухе ши графа я: «дIабахаб», «хьатIабаьхкаб». Хьалхарчунча, лакхе белгал ма-даккхара, соахка дIаязйир цифра — 19 эзар. ШоллагIчунча — эзар дукхагIа. Сендухьа да тель-авивски доал дерий юхьмараш тIа бохареи кхерабалареи сибаташ? Из да, йоах оттавски «Ситизено», хьатIабаьхкарий число укх тIеххьарча ткъаь шин шера эггара кIезигагIчунга кхоачаш лохденнадь. Алхха ихьан 1975 шера кхозза кIезигбеннаб, масала, Латински Америке эггара дукхагIа царна нах тийшнача мехкара — Аргентинера уха переселенцаш. Уж цифраш кхы а лохагIа я дунен тIа эггара дукхагIа жугатий бола колони йолча ВIашагIкхийттача Штаташца нийсйича: 1971 шера США-ра Израиле бахар байтта эзар, хIаьта диъ шу даьннача гIолла — ялхазза кIезигагIа. Цудухьа США-ра Израиле кхувла нах гулбу кхо центр дIакъовла йийзар «жугатий агентства».

Теркам тIаозаш да «Оттава джорнэло» язду израильски иммиграционни Iаьдалашта хетар. Царна хетачох, соахка Израиле баьхка хиннарех гIалдайча а диълагIа дакъа юха а меттахьа эккхаргда пхи шу а далалехьа.

«Сатессача лаьттан» тIа бахa бахара безам тIа-тIа кIезиглуш хилара бахьанаш малагIаш да? Керттера сионисташка кхайкаш хиннар отставкера инарал Узи Наркисс гучахьа дувца ваьннав: «Дуккха бараш кхер вайнига бахка шоай кхерамзленна водар хилар кхераш а хIаьта иштта вахара боарам лохагIа хилари Израила тIаккхаьча экономически проблемаши бахьан долаш а». Цхьаькха воккхача израильски чиновника дийцар а доаладу монреальски «Газетто». «ДукхагIа бараштa лац шоай дувзаденна цхьаккха хIама доацаш бола мохк бахьан долаш тIом бе».

ЧАКХДАРГДОАЦАР

Дуккхача газеташа белгалдоах СССР-ера Израиле уха жугатий геттара кIезигбалар а хIаьта иштта хьалхагIа цига баьхка хиннараш фуннагIа даь а сионистски «ялсамалера» арабовла гIерташ хилар а. Белгалдоалаш хIама да, яхаш язду «Оттава джорнэла» иерусалимски корреспондента: фуннагIа моллагIа даь а из тенденци юхасоцае израильски Iаьдалаш гIерте а, шоай дагахьа кхетаду цар, шоаш лаьрхIачох хIама хургдоацилга. «Боккхий хьакхмаш а болаш болча наха бакъду, — яхаш дувц цо, — Гаргарча Малхбоалеерча тIема-политически хьалон цунца дIалаьрхIача Израила шийна чурча социальни климатои юххера а Советски Союзера уха жугатий геттара соцабергхилар».

Цу тайпара уйлаш йолаш бараштa хетараш нийса да ца аьлча далац. ХIаьта а хаттар де мегаргдолаш да гIулакх: из иштта дале хIаьта, зуламца оагIув а болаш лелаю Iехабенна е харцахьа хоам барах тувлабенна нах сионистски тоабанна тIаувзаш йола провокационни кампани соцаш хIана яц?

А. ПАЛЛАДИН,
АПН соб. корр.

Оттава.

ИТАЛИ. 50 эзар гаргга болча римски фабрикайи заводийи болхлоша, учрежденешка гIулакхе болча наха, студенташеи хьехархошеи демонстраци яьй. Цар хьадийхад кхалнаьха социальни хьал тоадара •де мел доагIар. делга.

ТАСС фотохроника.

Бахача нахаи дешархошеи юкъе боккха политически культурни болх бу Шелковски района Курдюковски станица библиотекара Неберикутья Ксения Леонтьевнас. Сийлахь-воккха В. И. Ленин ваь 106 шу дизарца дувзаденна «Дукха везар, кхоачарвар» яха книжкай выставка кийчйир, дешархошца цхьана октябряташта кIира дир Ульянова Володя береи кхелетаи хиннача шерашка мишта хиннав дIадовзийташ, сийлахь - воккхача Ленина вахари цо баь революционни болхи дIабовзийташ. Жа дахкача хана К. Л. Менжинске цIерагIча колхозе книжкаш йиця яха хилар, жа леладерашта керда газеташ, журналаш дийшар, парте XXV съезда исторически решенеех дийцар. ЧIоаггIа раьза бар хьайбаш леладераш шоаш болча из яра.

СУРТА ТIА: книжкай керда выставка кийчъеш йоал К. Л. Неберикутья.

М. Ткаченкой сурт.

IАЛАМЦА ЯХЬ ЛЕЛАЮ ХИРУРГАША

Искусственни дега итт модель● Консерванташ йоаца консерваци● Сенца хувцаргда уне дийхк?●

Бетта совгIа болх баьб Подмосковьерча 32 шу даьннача болхлочун кер чу йоаллаца поджелудочни искусственни железа. ХIанз из Московски трансплантаце Института клиникера араваьннав, могашмаьрша ва, балха юха тIаваxав.

— «Гийга кIалхара искусственни железа» — кхетадеш ма-дарра условни цIи я, — ший тайпара операци ювц института директора СССР медицински Iилмай Академе члена-корреспондента Валерий Иванович Шумакова — Естественни маьжено деча балхех цаI мара бац тха приборо: инсулин тел, хIаьта из тоъаш ца хиларца дувзаденна да хаьеи, новкъа дале а, шерра даьржаи лазар — диабет. Оаха хьаьяй электронни микронасос пластмассови корпуса чу еллай из. Пациента хьаьи тIарча пхаьна чу оттаю прибор, цо боарамагIа Iалашъю организм цунна ца хилча яргйоацача гормонаца. ХIанз керда толашагIа йола аппарат хьаеш да тхо. Инсулинал совгIа глюкоза а тел цо, автоматически, юхаластача бувзамца болх бу, цIийцара шекара боарам къеста а беш. Гийга кIалхара искусственни железа хьаяр — «Искусственни маьжепаш» яхача тха комплексни программа цхьа дакъа. Цу тIа эггара лоархIамегIара моттиг хетаю сага дега меттел болх булургбола оатхал дагалаца. Цу проблема тIа оаха болх бу хIанз итт шу гаргга ха яьннай.

— Клиникe пайда эца мегаргдола хIамаш корадаьдий?

— Искусственни дега итт гаргга тайп-тайпара моделаш кийчъяьй оаха. Хьайбашта эксперименташ а еш теххай уж ерригаш а.

Лораша сатувсаш, кхетадеш ма-дарра, сага унеча дега меттел йIаьххача хана, бIаьрчача шерашка болх булургболаш дола искусственни дог да. Цхьабакъда из — тIехьа тIайоагIача ханара гIулакх. ХIанзчул тIехьагIа тха пунна хьаe еза Iалaьмате боккха мухь тIалаттача хана (шера 40 миллионазза тохалу дог!) хуцалургйоаца, биологически талхаш йоаца, цIий сеиаш хулча бегашта новкъарле ергйола материал. Из гIулакх гучох, кхоачащде халагIа да. Бегаш — дотаденнача цIий гурматилгаш — гайна е ганза моллагIча синтетически материала тIехен тIа гучаяргья лелача цIийца ювзаенна из хуле. Къаьстта шийтайпара, тIоа тIабехк оаха царна, цIий юхедеттаргдолаш йола электонически зарядаш ехк цар тIехен тIа...

Вахара тайп - тайпарча ханашка шийна эша тайп-тайпара хIамаш дIадех организмо дегагара. Саг тхьайса уллача хана дуккха а кIезигагIа эш цIий, масала, ведда водача хана эшачул. Организмана чухьа эшараш хувцадалар геттара дика холу естественни дега. ХIаьта искусственначов? Модела — дега - пхьаний система тарама — новкъостална Iомаьяй оаха тайп-тайпарча хьалашка цо беча балха режимаш, управлене программа кийчъяьй. Из ю компьютера—автоматически хувц цо искусственни маьжен «балха овсарле», организмана эшарашца из тар а йолийташ.

Естественни дега меттел «даим» болх бергболча искусственни дега йIаьххача хана из кхоабаргдола ший тайпара кхача эш. Цу тайпара кхача тергба изотопни материал шийца а йолаш йолча йоккха йоацача контейнеро. Теркам тIаозаш хет сона тайп-тайпара биологически процессаш хулача юкъагIа организмо ше хьайоахача энергех пайда эцара перспектива.

Аз дийцар дуккхача шерашка организмана «чуоттаде» мегаргдолча искусственни дега хьакъехьа дар. Цхьабакъда укх гарггача хана клинически практикана юкъейоагIаргья массехк дийнахьа лерттIа болх булургболаш йола аппарат. Цунна управлени ю системаш унахочун метта лалла дIаоттаергья. Цу тайпарча аппарато новкъостал дергда дог хала цамогаш долаш болча пациенташта. Дог чуоттадеча хана хирурга хилаиза варгвоаца гIонча а хинна дIаоттаргья из.

— Искусственни дог хьаделга трансплантаце проблемаца дувзалуш да?

— «Искусственни дог» яхача аппарато трансплантаце проблемаш къоастаяра керда никъ хьабелларгба. Ховш да, укх тIеххьарча шерашка дуккха хирургаш дог чуувттаде ца тугаш сайцалга. Из къаьстта хала гIулакх хиларах а дац из—цу тайпара операци дунен тIарча дуккхача клиникашка е йиш хулийтача боарамга кхаьчай хIанз хирургически техника. Цул совгIа, дог чура хьадоаккхача ханара кхерам геттара кIезигбе йиш хулийташ йола ший дог лургдола донори реципиенти харжара прогрессивни принципаш кийчъяьй. Цхьабакъда кхы тайпа халонаш эттай хьалхашка: донор дикагIа харжара наькъаш лоархIамегIа ме хул, халагIа хиннад из лаха, хIаьта цкъаьннахьа дог юхасоцадаьча хана пунах хургдар къастара эшараш минуташ, кхыметтел секундаш а мара яц. Естественничоа меттел болх бергболаш долча искусственни дего хинна дола доазош шердергда донор лахара а операцена унахо кийчвара а.

— Цу тайпара опыт шун хIанз йолаш я. Аз ювцар дикагIа вIаштIехьъяьккха трансплантологе раздел я — жамараш чуоттадар да...

— Жим чуоттабара еш йола операци вIаштIехьъяргъяцар, нагахьа санна гемодиализ ю аппарат — «искусственни жим» — хирургашка хиннаецарс. Из орган хувца мича хуэц жамараш болх ца беш сайцача унахой мара Ховш ма-дарра, уж доацаш саг массехк дийнахьа мара воаха мича лургва, тIаккха ла из жамараша шоай боарамагIа вещества обмен еча хана хьакъестача продуктех отравлени а хиле. УнахцIена жамараш долаш вола донор лахара дукхагIа йолча хана массехк кIира эш. Из ха мел йоаккхача хана пациента вахар аппарато хьаллоаттаду.

Шера тха институто жамараш чуувттадеш 100 гаргга операци ю. Нагахьа санна чуоттаяь донорски орган дIахогталуш ца хуле, унахо гемодиализе, вешта аьлча цIий искусственно цIенде дIачувуг оаха, цул тIехьагIа цIаькха операци е кийчву. ХIанз клинике ба диазза - пхезза жамараш чуувттадеш операцеш яь унахой. Цхьан хана бов мегаш хинна нах хIанз бахаш ба.

Органаш хувцача яргйоацаш нийсъеннача моттигех 100 процент хIана яц аьнна ярашта дарба дара пайда эц оаха дага доацаш байнача паха чура яьхача органех. ХIаьта укхаза Iалаьмате чIоагIа отт уж шоаш ма-ярра йолаш йоадаяра, талхаргйоацаш чIоагIъяра проблема. Къаьстта шоай тайпарча средствaех консервантех пайда эцилга дIадаькхад оаха хIанз. Физиологически кхоачам болаш хиннаяц уж. Жамараш гаьнна дIаккхьийтара — хIаьта тха уж цкъаза эзараш километраш кхахьийта дезаш хул — оаха пайда эц академика Борис Васильевич Петровске кулгалца кийчъяьча къаьстта ший тайпарча растворах. Чоалхане электролитни состав я из, организма чу хулаш дар санна дола хьал хьахулийташ йола. Цунна юкъееллача органо дукха ха йоаккх цхьанна оагIорахьара ший болх ца талхаш.

— Долче, хIанз укх сахьата естественничарна меттел увттаергйола искусственни органаш цхьан юкъа болх бергболаш мара хьаелга вIаштIехьа дац-кх?

— ХIанз укх сахьата-м — дац. ХIаьта а духхьал уж аппараташ геттара чIоагIа эш клинически медицина. Масала, лораш хIанзале уттаc болабеннаб оаха хьаяь, массехк дийнахьа болх булургболаш йола «искусственни пехк» Цу юкъа вIаштIехьдоал, масала, шинна а оагIорахьа пехкашта лазар кхетар бахьан долаш садаха чIоаггIа хала йолаш нийсъенна моттигаш дIаяха. Тха «искусственни пехк» — из я газацара юкъарчал доацаш бола цIий бувзам кхыча моделаща санна ца буташ йола мембранни оксигенатор, — цу тайпара бувзам 2—3 сахьат даьннача гIолла цIий толхаде болалу. Советски инженераша хьаяьча аппарата чу цIий гази вIашагIа къоастадаь да ший тайпарча мембранаца.

— ВорхI шу хьалхагIа вай мехка духхьашка Iа толаме чакхъяьккхар дийхк чIоаггIа лазаш хиннача пациента организмах хьайбан дийхк ханна дIахоттара операци. Цу даькъера балхаш хIанз дIахо деш дий?

—Цу тайпарча операцеI новкъосталца пациенташ лечара баха вIаштIехьдийнад тха институте а кхыча клиникашка а. Цхьабакъда укх тIеххьарча хана цу тайпара операцеш ца е лаьрхIа оаха. Дийхк ханна хувцара кийчъеш я организм шлакех цIенъеш йола чоалхане прибор. Академика Юрий Михайлович Лопухина кулгалца из хьаяра болх беш ба ШоллагIча Московски медицински института болхлой. Цу тохкамашка дакъа лаца безам болаш тхо а да. Цу цхьан ханна къахьег оаха «искусственни дийхк» яха аппарат санна цхьадолча даькъе а ца отташ, болх ца беш сецача чоалханеча органа когаметта бокъонца йизза моттиг хьа а лаьца дIаоттаргдола кхыькхе естественни дийхк чуоттадара проблема къоастаяра. Экспериментальни кийчонаш хIанзле а яь яьннай. «Кхычар» дийхкаш чуоттадаь хьайбаш тоъал дIаьха дах кхыметтел иммунодепресси йоацаш. вешта аьлча трансплантат тIа ца эцара реакци къаьсттача методийи средствайи новкъосталца юхатоха из езаш. Укх гарггача хана цу тайпара операци еогья оаха клинике.

Наталья ПРОКОФЬЕВА.
(АПН).

СТУДЕНТИЙ IИЛМАН КОНФЕРЕНЦИ

Массехк ди хьалха Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университета эрсийн доазол дехьарен литература кафедре хилар студентий 1975 шера Iилман - тохкама балхий итогашта хетаяь Iилман студенчески конференци. Цига дакъа лоацаш бар филологически романо - германски филологен факультетий студенташ.

Конференце Iилман докладаш кийчъяьр кхаь секце: «Фольклорен эрсий литературан проблемаш» (Iилман консультант — доцент нов. Гайтукаев), «Эрсий XIX бIаьшерен литература психологизма проблемаш» (Iилман консультант — доцент нов. Горенштейн), «Доазол дехьара литература» (Iилман консультант — филологически Iилмай кандидат нов. Эсенбаева).

Кафедра членаши конференце доакъашхошеи дика лаьрхIар студентий докладаш. Уж яьрех ба I-ча секцера Б. Довгаль («А. С. Пушкина романах дола советски литературоведенера къовсамаш»), Н. Абрамян («Кинязаи дынеи духьалара В. Белинске къовсам»), Н. Терещенко («Эрсийи украински фольклорий вIаши юкъерча гIулакхех»), Т. Волкова («Гребенски казакий тIема-бытовой лирика»), шоллагIча секцера А. Муталиев («Таханарча доазол дехьарча романе кагирхой тема»).

Студентий дикагIйола докладаш кепатеха арайоахаргья.

М. ГОРЕНШТЕЙН.
Нохч - ГIалгIай пачхьалкхен университета доцент.

САКЪЕРДАМЕ САЙРЕ

Сайрийна ворхI сахьат даьлча цIенача школерча спортзале вIашагIкхийтар Кердача Редантера дешархойи, цар даьйноанойи, хьехархойи. СалоIа сайре дIайихьар Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен «Вайнах» яхача халхарийи ашарийи ансамбла «Лоаман оаз» яхача эстрадни бригадо. Программа лелаеш волча Шаипов СаIида сакъердаме дIайолайир из сайре. Бригада маIача наьха тоабас аьлар: «Хьамсара Кавказ», «Вайнахка бегашта дола илли», «Безама йола ашараш» лекхар. Сценера уж артисташ хувцалуча юкъа боккхача сакъердамца юха а сцена тIа ваьлар СаIид. ЛадувгIашбарий сагот.лургдоацаш, уйла йича хьаэца хьаькъал долаш вайнаьха оамалех лаьца хIамаш дувцар цо.

Артиста Домнаев Абдул-Вахьида «Зази», «Жеро» яха ашараш лекхар. Вайнахьа мотт шаьра бувцаш артист ва Домнаев. «Мехкарий халхар», «Дагестанций халхар» дир артисташа. «Нохч - ГIалгIай ашараш» лекхар артисташа Исраилов Мухьмаден Цугаев Супьянеи. «Наьсарера мехкарий». «Лоаман наькъашка гIолла» яха а кхыйола а ашараш лекхар Нохч - ГIалгIай АССР-а заслуженни артиста Магомедов Султана.

Юха а артисташ хувцалуча юкъа сцена тIа ваьлар СаIид Шаипов. ХIанз цо футтарбу «Мода» яхаш ца товш йола форма лелаеш бола кагий нахи мехкарийи. Боккъалдар аьлча, уж тайпа нах вайна юкъе болаш ба. ХIара саг ше-шийна дагавоалийташ дар СаIида дувцар. Мишта йода а ца ховш дIаяхар сайре. Сайрийна пхе сахьат доаллаш «Боккхийча наьха» халхарца чакхъяьлар из. Залера арабаьнначул тIехьагIа, тахан цхьан дийнахьа шоаш дакъа лоацаш хинна гIулакхаш дувцаш, чубаха сих ца луш, дукха лийлар са юртахой — дешархой, цар дай-ноаной, хьехархой. Из ди цар дагахь дукха латтаргда. Из иштта хилара тешал ду, 200 саг Iохал мара моттиг еце а, уралаттараш а лаьрхIача цига 400 — 500 саг хинна хилар.

Боккхача сакъердаме чакхъьлар сайре.

И. БАРАХОЕВ.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

11 МАЙ

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Бт. Iуйрнара гимнастика. 9.30 — Бт. Чехов. «Боалий беш» яха телевизионни спектакль. 14.00 — Бт. Йоккха гIишлошъхьалъечара балха денош. Кинопрограмма. 15.00— Бт. Дай - мехка гIолла. Армянски ССР. 15.00 — Бт. Литературный вIашагIкхетар. Полевой. 16.15 — КПСС-а XXV-ча съезда делегатах. СССР-а Лакхехьарча Совета депутатах, Красный Октябрь яхача Волгоградски завода сталеварах Поздняковх йола телевизионни очерк. 16.45 — Бт. Iилмахочоа дош да. 17.00 — Бт. Кагийрхой адресаш. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Бт. Чехословацки Социалистически Республика телевидене программа. Фашистски гIаьрхойх Чехословаки мукъаьяьккха 31 шу дизарга. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Бт. ДоттагIий юхь-сибат. Передача дIахьу йоазонхочо Алексина. 22.15 — Бт. Иллеш доах СССР-а халкъа артистка Соловьяненкос. Киевера передача. Пхтеньлча кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Ши капитан яха фильм. 18.25 — Халкъа тIахьожам дIахьош ба. Ножай - Юртовска района халкъа тIахьожама комитета председатела Баймурлаева выступлени (нохчий меттала). 18.35 — Культура учрежденешта партийни йоакхо е. КПСС-а обкома инструктора Митрофанова выступлени. 18.50 — «Корбут Ольга дега гIоз, халахетараш, уйлаш» яха телефильм. 19.20 — «Нохч - ГIалгIайче гIолла» Информационни программа (эрсийн гIалгIайн меттала). 19.40 — Телехьажархой письмойх. ГIулакхаш кхоачашдаьд. 19.55—Киносюжет. 20.00—Велакъажара ткъо минут. (нохчий меттала). 20.20 — Документальни фильм. 20.30 — Шун заявках дола концерт. (гIалгIай меттала).

12 МАЙ

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Бт. Iуйрнара гимнастика. 9.30 — Бт. «Орленок» яхача телестуде концертни зал. 10.10 — «ЗIамига водаш санна» яха телевизионни художествени фильм. (Чехословакия). 10.55 — Бт. Иллеш доах СССР-а халкъа артиста Соловьяненкос. Киевера передача. 14.00— Бт. «Дикал» яха документальни фильм. 14.50 — Шагинина творчество. 15.30 — Бт. Шашматин школа. Разрядникий класс. 16.00 — Бт. Берашта дола фильм. «Кешках а цун доттагIех а дола дувцараш» яха телевизионни дукхасерийни художествени фильм. 2-гIа сери. 17.25 — «24 — сахьат». Информационни выпуск. 17.30 — Юртара горизонташ. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Бт. Самукъне поташ. 18.30 — Саги закони. 19.00 — Бт. Спортлото тираж. 19.10 — «ДIалокх Элисо Варсаладзе» яха фильм - концерт. 20.00 — Бт. «Солдатски мемуараш» яхача телевизионни дукха серийни документальни фильма премьера. 2-гIа фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Бт. Футболах йола СССР-а кубок. «Динамо» яхача Центральни стадионера передача. Перерывах Дунен халкъашта юкъе велосипедаш хахкара яхь. Пхтеньлча кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Атеистически темаш. Iилман знанеи сердалош. 4-гIа передача. Исторически Iилмай кандидата Багаева выступлени (нохчий меттала). 18.15 — ХIара балха денна — дикала Знак. Мах кIезигагIа дIа а бохийташ тIехдика продукци арахецар. (гIалгIай меттала). 18.25 — Документальни фильм. 18.35 — Нохч - ГIалгIайче гIолла. Информационни программа (эрсийн нохчийн меттала). 18.55 — Хоамаш, реклама. 19.00 — Кагийрхой гIулакхаш (гIалгIай меттала) 19.30 — Концерт.

РАДИО

12 МАЙ

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35 — Ашараш. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Мехка доаккха химия» яха СССР-а химически промышленноста министра заместитела Осипенко беседа (эрсий меттала). 8.40—Халхара ашараш (нохчий меттала). 9.15—Яхь а цо бу пайда а. Электроприбора заводера передача (гIалгIай меттала). 9.30— Новатор яха радиоклуб (эрсий меттала). 16.00 — Болхлой класса а дерригача халкъа а парти я КПСС яха философски кандидата Петренко беседа (гIалгIай меттала). 16.15—Бурув детта балхаш деча Грозненски управленера передача (нохчий меттала). 16.30 — Балов. Къилбаседа - Кавказа халкъий симфонически халхара ашараш (эрсий меттала). 16.45 — Юртара вахар. Дуга леладерий бIаьстанара йоакхонаш яха корреспонденци (нохчий меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гIолла 13—18, Грозне 16—18 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу. Кхоана кхаьла а йолаш, юкъ-юкъе екха а екхаш, наг-нагахьа лаьгIо догIа а делхаш, бе-беча оагIорахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура бийсанна 8—13, дийнахьа 15—20 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ПЕНГАЗЕТАШКА ХЬАЖАР

Кепайоазон Ди белгалдаьккхача 5 мае МагIалбикерча Октябра цIерагIча культура Двореце района предприятей, учрежденей, организацей пенгазетий хьажар чакхдаьлар.

Ший чулоацамгеи художественно кийчдаьгеи диллача укх тIеххьарча шерашка вIаштта кхоьлагIа жюре дикагIа да аьнна белгалдаьккхар «Газ чакхйоахар» яха Вознесенски газ чакхйоахача завода пенгазет. ШоллагIа моттиг кхаьчар «Бурувдеттар» яхача УБР-ен кхоалагIа яр «Мехкдаьттахо» яхача НГДУ-н газеташка. Иштта лостам болаш кийчдаьдар НГДУ управлене дуккхача подразделеней газеташ а.

Укхаза гойташ хиннача школай газеташта юкъе эггара дикагIа лаьрхIар № 3 йолча юкъерча школа пенгазет.

А. БАСИЕВ.

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный. Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный ул. Ленина. 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46 отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттеи денoшка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске 92, Типография Маяковского, 92. изд-ва «Грозненский рабочий».

Заказ № 3473.